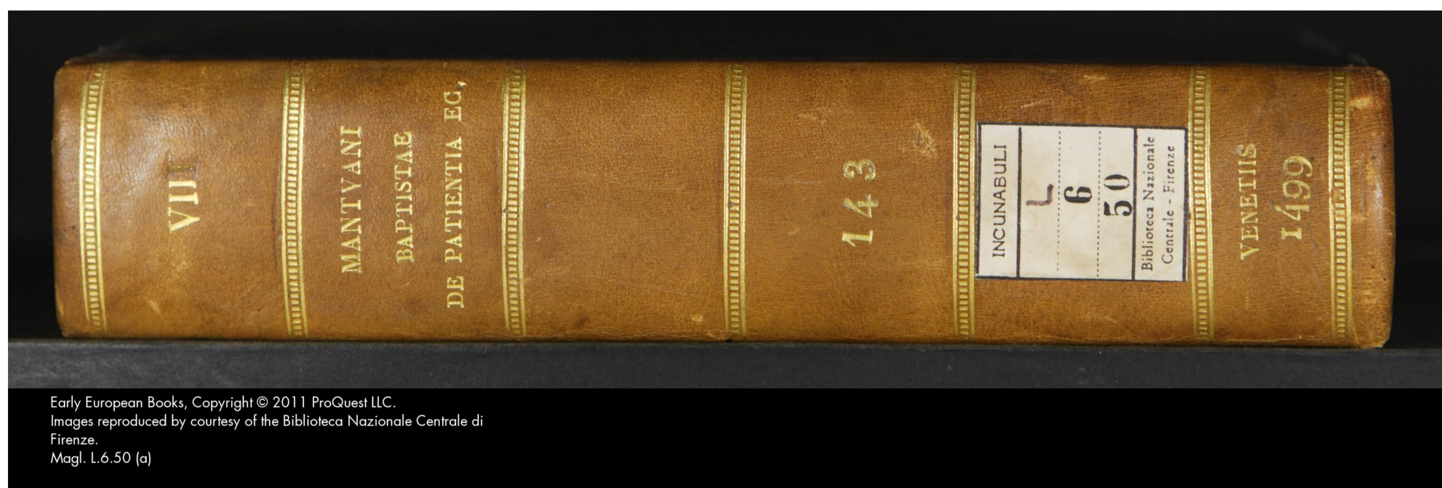
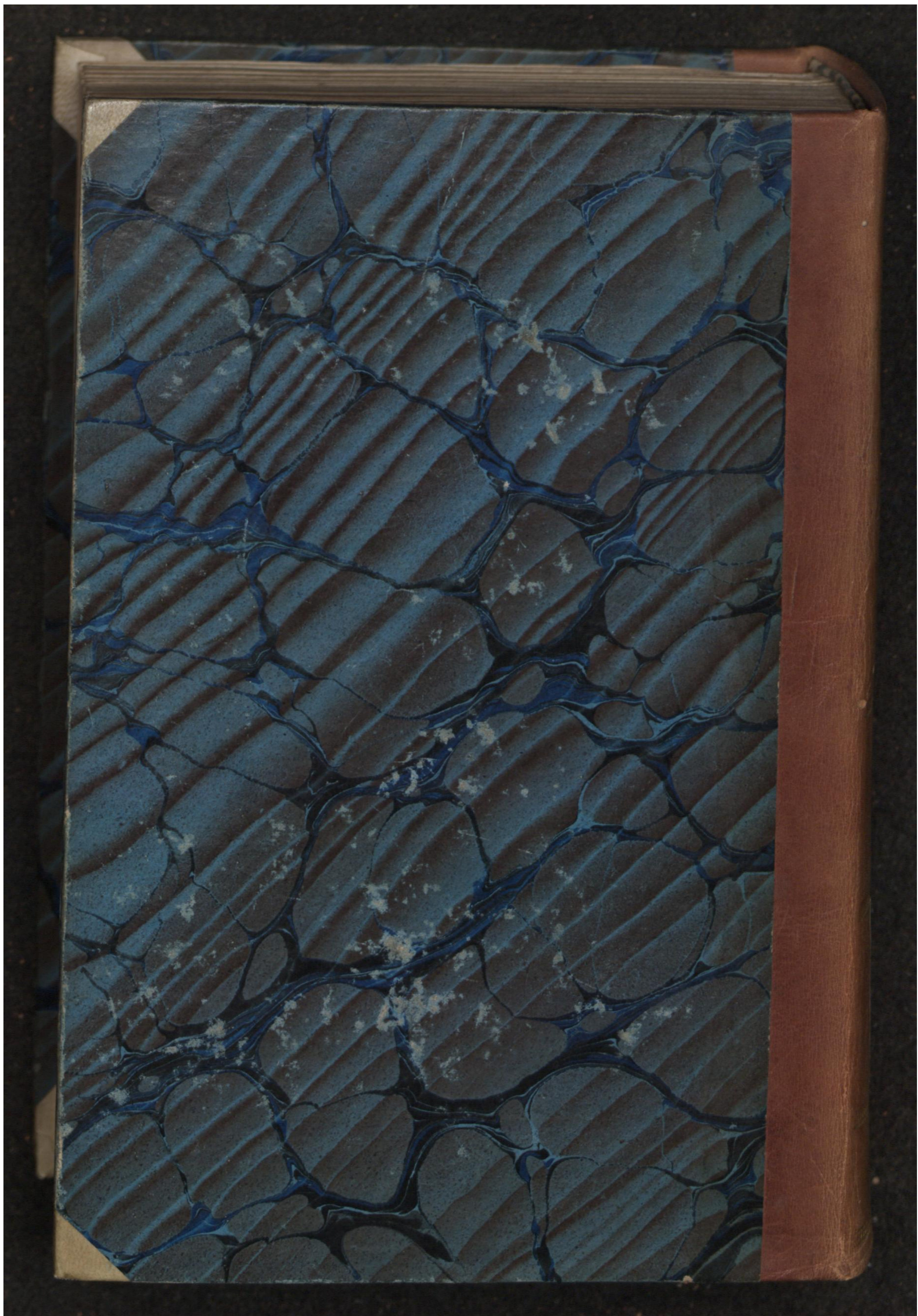

VIII
MANTVANI
BAPTISTAE
DE PATIENTIA EC,
143
INCUNABULI
L
6
50
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze
VENETIIS
1499

FRATRIS Baptistæ Mantuani Carmelitæ theologi ad reuerẽdissimũ in Christo patrẽ ac Dominum. D. Oliuerium Carafam: Sabinen: Episcopũ & Cardinalem Neapolitanũ de suorum temporũ calamitatibus Liber foeliciter incipit.

c OGIMVR istius mala tempestatis & alto
Egressas erebo furias turpiq; fugatam
Virtutem exilio & uarias percurrere clades
Ob scelera immissas terris: artemq; docere
Quæ premat ætherei flagrantem principis iram
Summe deum decimus regnũ cui terminat orbis
Cui rerum natura subest: cui militat ardens
Astrorum coeliq; iubar: qui solus habenas
Fortunæ fatiq; tenes: sua uictus Apollo
Postibus arma tuis offert plectrumq; lyramq;:
Quicquid habet delos: quicquid cadmeia dirce
Quicqd inest delphis tibi dat cynthũq; rhodõq;
Omnis odoratæ seruit tibi gloria Daphnes:
Est tuus Eurotas: Helicon tuus: ardua Cirrhæ
Saxa tenes: tua nũc hederis thymbraq; uitenti
Ornãtur delubra: tui per pinguia pascunt
Phocydis arua greges: & dulcia flumina potant:

Dii ueteres fugere: nouis altaria lucent
Ignibus: & nobis tua numina sola supersunt.
Et quoniam pulso solus potes omnia phoebo:
Huc ades. & fragilem duc ad tua littora cymbam:
Ostq̃ sollicitæ stimulos & plurima uitæ
p Toedia perpessi: iuuenile peregimus æuũ
Ocia: & antiqui finem sperare laboris
Fas erat: & fessæ post longa pericula puppi
Littoris & mitem portus optare recessum:
Sed pater utilibus qui temperat omnia curis
Robur & assidua uires firmare palestra
Cogitat: & nobis quibus ætheris annuit arcem
Desidiam somnumq; negat: ne scilicet annis
Dulcibus & segni mens eneruata quiete
Langueat: & torpor lentos affoeminet artus:
Torpor. Torpor enim coeco uapor est e gurgite surgens
Somniferæ læthes: nubem qui intexit opacam.
Sensibus humanis fideiq; obliuia sanctæ.
Securas igitur ne uincat inertia mentes
Tempora continuis foecunda laboribus adsunt.

Ecce repentino surgunt horrentia motu
Prælia terribilem quatiens mars ferreus hastam
Armato rigidum̃ lateri circunligat ensem.
Stat sonipes picto lumbos & pectora tergo
Cinctus & æratæ frontis splendore superbus.

Accincti gladiis pedites: quibus ærea fronti
Tegmina prætentis uibrant umbonibus hastas:
Coritosq; ligant humeris: uilosa sagittæ
Tergora: & hirsutas rostrant hastilia uulpes.
Perq; foros cursant nautæ: stipantq; liburnas
Arma rates: Clypeis circumpendentibus altum
Tollit prora caput: rostratas ardua puppes
Pone trahit classis: suspensaq; carbasa uentis
Crispat: & accensi pugiles molimine magno
In teretes malos silices & ferrea sursum
Tela uehunt: resonant: funes: animosa iuuentus
Aeratasq; sudes: & curuæ cuspidis uncos
Aptat: & ardenti comes it bellona gradiuo.
Sicut in Actiaco grandi sub leucade ponto
Littus ab ambraciæ. forti cum milite Cæsar
Chaonio phariam disiecit in æquore classem:
Seu quando ioniis uulcania fluctibus æthna
Europæ Libyæq; duces concurrere uidit.
Scilicet Ausoniis alacer cum Regulus ibat
Nauibus excelsi sulcans uada lata Pachyni:
Et patriis contra bellans pro legibus Hanno
Saxa relinquebat fatis lilybæa sinistris.
Bellandi cupidæ coeunt in prælia gentes:
Depositisq; uacant inculta ligonibus arua.
Vndiq; surgentem spargit uaga fama tumultum.

Arma procul collisa sonant: clangore minaci
Martia feruentes accendunt classica pugnas.
Quod si florentes istis in syrtibus annos
Aegimus & tanto iuuenes sudauimus æstu
Quid non triste putas feret erumnosa senectus?
Ipsa tremens artus: teretiq; innixa bacillo:
Hispida: macra: breuis: canis rugosa capillis:
Calligãs oculis: curuato in pectora tergo
Iam pperat: sequitur celeri mors pallida gressu:
Heu frustra faciles cursus auramq; secundam
Frustra expectamus: Nos implacata charybdis
Proiicit in scyllam: scylle de uortice rauco
Nos rapiũt syrtes: iterumq; rotamur in hosdem
Aequoris insultus: scopuli. uada: uẽtus. & undæ:
Semper & aduersis in funera currimus astris.
Et nihil est aliud cultis Adamus in hortis
Quam primi sine fraude dies cum libera nulli
Pectora moerores agitant: sincera uoluptas
Impolluta quies animi cum dulcibus annis
Primeuæ fugiũt uitæ: mox asper acutas
Gignit ager sentes: & noxia semina profert.
Namq; ubi læta nouæ cessit lanuginis ætas
Sollicitæ subeunt curæ: trepidiq; pauores:
Et labor insomnis. dubiiq; per omnia casus.
Bella cient italæ gentes: nec barbarus hostis

Quæritur: insultans nostris qui finibus instat.
Inter se certare parant: & foedere rupto
Conuertere rigens: in mutua uulnera ferrum.
Quosq; peregrini dominos concordia mundi
Fecit in ambiguam regno de paupere litem
Compulit infaustæ genitrix discordia pugnæ.
Hæc urbes eadem uesania coepit Achæas
Quom caput Emathii proles animosa tyranni
Extulit: aduersus celebres lacedæmon Athenas
In lacedæmoneos ibat thesea propago:
Totaq; subuersis titubabat græcia rebus
Dumq; fauent regni cupido: dum foedera iungũt
Cum duce foedifrago: dum sese copulat hosti
Alter in alterius damnum commune coegit
Ferre omnes fortuna iugum: & parere Tyranno.
Nec genus Ausonium (tanta calligat herinne)
Italiæ similem uidet impendere ruinam:
Luce caret: nescitq; diem: secumq; tenebras
Crimen agit: noctemq; animis inducit & umbras
Propterea ammisso sceleratæ lumine mentes
Venturam non ante putant q̃ uenerit iram.
Quod si coniunctis in prælia uiribus irent
Hesperiæ gentes non obluctantibus astris
Non prohibente deo sed opem uiresq; ferentẽ
In uetus imperium possessaq; regna redirent.

Seruirentq; iterum tusco lata æquora tybri:
Sperchiusq; pado: nostris Erymanthus & othrys
Collibus: & latium trepidaret barbarus ensem.
Præda nec essemus totiens: nec thracius hostis
Per phryges & colchos captæq; p helladis oras
Duceret in celebres insignia nostra triumphos.
Ciuiles rixas & bella domestica nostri
Nõ reges tantũ atq; duces sed milite mixto
Dum picena fugax populatur littora turcus
Arma sacerdotes diuorum altaria circum
Ferre preces soliti tollunt: paciq; repugnant:
Qua sonat angustum scyllæ latratibus æquor
Quaq; syracusio circundatur insula ponto
Insula ciclopũ libyæ porrecta sub axem
Feruet martis opus: calabros & iapygis urbes
In pugnam bellona uocat: rapiens quæ superbam
Aegida gorgoneos pectus circumligat angues:
Et qua nubiferi medio pro limite montes
Stant itali Galliq; soli nouus arma tumultus
Cogit & indomito fulgentes ære cateruas.
Causa mali caput etruscæ Florentia gentis
Ausoniæq; decus summi uiolare ministros
Ausa patris demens. sacrumq; haurire cruorem:
Ipsa quoq; indomiti genitrix Frraria belli.
Præteritas auxit clades dum ferre recusat

Imperium uenetoq; negat parere leoni.
Adde quod aspectu coeli uiciata maligno
Arua negant uictum. pingues iactata per agros
Semina uel pereunt uel inanes culmus aristras
Erigit: & tristi messor ligat ordea fronte.
Si foecunda ceres aut læti uiribus agri
Aut hominum studiis usq̃ fuit inuida grando
Pulsa per aereos magno cum murmure tractus
Impellente noto strauit: longosq; labores
Perdidit & nimbis cererem glacialibus hausit:
Et padus ingentes uoluens ex alpibus undas
Insubrũ uenetumq; domos penetrauit: & omnis
Aggeribus fractis agri uastauit honores:
Nec ripis tantum: sed & ipsis altior ibat
Arboribus: salicum per summa cacumina nautis
Cursus erat fugit prothei pecus omne per agros
Altaq; montanæ petierunt æquora nymphæ
Sicut cum bellis olim ciuilibus urbes
Arserunt Italæ: cum Cæsaris arma superbi
Inuasere lares patrios gentemq; latinam.
Mira canam & nostris fortasse nepotibus olim
Non factura fidem: Benaci sparsa per agros
Tanta locustarum nnbes ut pinguia passim
Pascua & exortas segetes nemorumq; decorem
Temporis exiguo tractu consumpserit omnem:

Nec poterat ſumptis hominum ſolertia telis
Fatales arcere feras: Caua tympana latos
Implebant ſtrepitu campos; nec territa tanto
Dira lues ſonitu herbarum radicibus imis
Morſibus hærebat, uicina per oppida poſtq̄
Rumor iit Capere arma uiri concurrere turbæ
Ad commune malum: tamq̄ nouus itala cimber
Regna premat. Tandem multo uix tanta labore
Illuuies lungis uix eſt conſumpta diebus.
Dura fames igitur triſtes populata colonos
Sæuit; & exhauſtis langueſcunt corpora uenis
Vulgus iops macie affectū ſqualēſq; per urbes
Poſcit opem fruſtra & ſenſim uitalia membra
Victa cadunt; ſiccaſq; premunt ieiunia fauces.
Nec patres natis nec nati patribus adſunt:
Tanta per humanum genus inclementia regnat.
Non libycæ ſegetes non pinguibus appula cāpis
Hordea non phrygiis ſuccurrunt gargara ſulcis:
Sed minus hinc dāni; minor; hæc ærūna: dolorq;
Mitior; infoelixq; minus fortuna ſequetur.
Hic paucæ ſat erunt lachrymæ; crudelior alter
Communem ingenti pariturus ſtrage ruinam
Hoſtis adeſt; noſtræq; rati grauis ingruit imber.
Qua Rodani uoluuntur aquæ; qua frigida rheni
Teutonicas fert unda rates, qua perluit agros

Insubres Venetosq; Padus. qua diues ab alto
Vertice subiectos speculatur Brixia campos
Occultum pluit ex alta deus arce uenenum:
Et qua tiresiæ pulcherrima filia nymphas
Colligit humenti gremio lateq; recedens
Littus harundinibus cingit uiridiq; papyro:
Quaq; patens longe fluctu sonat adria uasto
Vltrices mors atra manus exercet & altis
Tabe madens sparsam cædem componit aceruis.
Qua fluit etrusco surgens uetus albula fonte
Romanasq; inuisit opes & regna quirini.
Qua gelidis sonat arnus aqs. qua magna potẽsq;
Imperat Aemilio uicina Bononia Rheno.
Imbelles acresq; uiros senium atq; iuuentam
Pallida mortifero pestis crassata ueneno
Sternit humi: fondamq; rotans e turribus altis
Ardentes papulas iaculatur & ulcera diris
Glandibus: & penetrat flammãtibus inguina telis
Huic tumidum guttur uirus leuat: ille sub alis
Fata gerit: qua lũga humerus se in brachia curuat
Alterius patulas aures arsura parotis
Suscitat occultum longis sub crinibus ignem:
Attonitumq; caput feriens uitalia membra
Occupat: atq; uias mors una perambulat omnes
Extollitq; caput qua cursum fatifer humor

Sistit: & horiferum sensim durescit in orbem.
Id crudele genus necis hoc immane feroxq;
Supplicium hæc stygio rabies egressa profundo
Perq; domos humiles perq; alta palatia regum
Sæuit & occultis miseros ferit ictibus artus:
Vt quando incauti uicio pastoris ouile
Incustoditum nox intempesta recepit
Si lupus hesternæ patiens ieiunia lucis
Sollicitusq; fame fuerit per limen apertum
Ad solas ingressus oues non mitigat unum
Ingluuiem funus: sed multa cæde madescit
Intotum sæuitq; gregem: sic acre uenenum
Insontes sontesq; modo prosternit eodem.
Iamq; cadaueribus desunt loca iuncta sacratis
Aedibus: effosa passim tellure profanis
Conduntur tumulis: inhonoratisq; feruntur
Funeribus: dictu horrendum: uisuq; tremendum
Præda feris inhumata iacent: & tabe fluenti
Circunstãs tetro locus incestatur odore.
Quatriplici conclusa pado Ferraria longis
Cladibus atteritur dominorum corpora passim
Pascuntur per rura canes: aquilæq; rapaces:
Effodiunt duris hominum caua lumina rostris:
Intestina ferunt uolucres: & in arbore summa
Esta patrum suspensa diu uidere nepotes:

Mēbra pater uix ægra trahens dū frigida condit
Corpora natorū clauso nōdum ore sepulchri
Labit̃ ipse super sua pignora: Crebra suorum
Sola domo uacua mater dum funera plorat
Cum lachrymis animā tenues exhalat in auras
Multi ante occasum uitæ uicina scientes
Fata sibi: condiq; suas tellure uolentes
Relliquias fodere solum glebisq; subactis
Sacrato uiui se composuere sepulchro.
Rura silent: uacuæq; suis cultoribus urbes:

Iura fori clamosa tacent: per compita surgit
Gramen: & extinctis nō lucent ignibus aræ:
Nec solitos cantus nec odores templa sabæos
Accipiūt. squalentq; domus: muta oīa moerent:
Qui superāt cladi: superū quibus ira pepercit
Cogunt̃ miseri sua dulcia limina ciues
Linquere: & in mediis tentoria figere campis:
Sicut per libycos solet armentarius agros
Ferre larem: secumq; suos uectare penates.
Vidi ego per tacitos saltus: & inhospita lustra
Mole sub exesa silicis curuoq; sub antro
Monticolas habitare uiros: & gramine pasci.
O superi loca qui tuti secura tenetis
Si scelere offensi nostro tam dira mouetis
Proelia sat ueteres tam multo funere culpas

Sat lungo luimusq; metu: iam parcite: saltem
Relliquias generis semenq; relinquite nostri.
Non animi tantum gentis cecidere latinæ
Cum romana ferox circum capitolia gallus
Barbaricis trepidam pulsans clamoribus arcem
Diceret euersæ frustra succurritis urbi
Romulidæ: regni & uitæ postrema dies hæc
Vel post cannensis lachrymas & funera pugnæ
Quando quirinales aquilas fascesq; superbos
Ad tyrias iam se laturum crederet arces,
Annibal insultans uicto iuueniliter hosti.
Et mox ex alto bellorum culmine pulsus
Languit aduersis fatis & Marte sinistro.
Non tanto tremuere metu præcordia graium
Xerxis in aduentu: monuit cum delphica rupes
Non muro non arce dari sed naue salutem.
Non ita moseæ quondam miracula uirgæ
Horruit: attonito memphis turrita colono
Ipse quoq; in syluis & uallibus apoenini
Exilem ducens tecto sub paupere uitam
Delitui qua templa petit romana uiator.
Et qua flaminios fugiens Claterna per agros
Ducit ab angustiis undosum uallibus amnem
Arce sub Ociani nostris ubi dicta camoenis
Tecta Refrigerius sublimi in colle tenebat.

Non fuit ausa magis nec clade nocentior ista
Romuleam pestis longo quæ funere plæbem
Diripuit quando ueniens Epidaurius anguis
Ionios citra fluctus in regna quirini
Abstulit aerium uirus; qui post ea templa
Iuncta ioui tenuit: bifidum qua diuidit amnem
Insula ianiculum dirimens a collibus urbis.

Cummunes calamitatum causæ:

s Eu superũ sic ira uelit; seu noxius ardor
Aetheris aerios infuso lumine tractus
Inficiat; seu sola ferant contagia morbum
Seu dum lõga fames hominum ieiuna coegit
Ora cibis uesci indignis. escaq; nocenti
Impurus per membra fluens uitalia sanguis
Putruit. & dirum subiens præcordia uirus
Inferat occulto properatam uulnere mortem
Vnde malum surgat non est dignoscere ꝓmptũ.
Ipse tamen reor has omnis concurrere causas:
Et coniuratas percusso foedere diuum
Astrorum terræq; simul concurrere uires:
Sicq; hominũ genus haud una obsidione teneri:
Et nobis elementa necem superosq; minari.
Nec mirum quando longe grauiora meremur
Supplicia; & longe asperiori uerbere cædi.
Quippe ubi nec superum pietas ubi nulla tonãtis

A ſcelere humanas prohibet reuerentia mentes
Et uirtus uicio urgenti dare terga coacta eſt:
Ira patris diuum fremit indignata furenſq;
Euocat ex altis erebi fornacibus atram
Progeniem: horriferæ genus implacabile mortis
Et terras permittit agi phlegethontis habenis:
Plutoniſq; premi imperio. de triſtibus orci
Sedibus egreſſa ætherias noua mōſtra ſub auras
Inuadunt hominum coetus: & inertia flatu
Pectora lætifero feriunt: it frigida tabes
Ad uiuum penetrans animos: perq; intima corda
Imbibitum uirus poſtq̄ concluſerit omnis
Ad uirtutem aditus: homines impellit & urget
Quo ſtygiæ iuſſere canes quo ditis auari
Spiritus inclinat: primi qua criminis auctor
Monſtrat iter latum. Placidaq; tyrannide regnat.
Hic iuuat immanes erebi monſtrare figuras
Tartareumq; genus ſub apertum ducere coeli
Lumen: & occulti reſerare latentia mundi
Monſtra: ueneno ſo pauit quæ lacte megæra
Cerbereiq; canis ſpummis & ſanguine lernæ.
Me precor aſſuetum mites errare per umbras
Grynei nemoris ueſtriſq; ſonantia rura
Cantibus & greſſus modo per fera mōſtra ferētē
Intactum ſeruate deæ: furiale per agmen.

Eſte pio uati comites moreſq; docete
Infandos ſtygiæ gentis coelumq; peroſæ.
Iam mugire ſolum coepit: iam nubibus aer
Pallet: & infernis ſurgunt afflatibus umbræ:
Nigreſcitq; polus: monſtris exterrita lampas
Fert retro phoebæa gradus auditur ab antris
Clamor: & omnigenum rabies confuſa ferarũ.

Monſtrum primum: Superbia.

Volat horriſono rapidi phlegethõtis ab ãne
e Ingenti alarum ſtridente ſuperbia ductu:
Sic illam dixere ſuper quia cætera ſeſe
Tollit: & extento ſocias ſupereminet ore
Omnia conuoluens: coeca de ſede baratri
Crimina nigrantem poſt ſe trahit omnia pompaꝫ
Huius ab ardenti uiroſus anhelitus ore
Fumat: & obſcuris oriens a faucibus humor
Defluit hippomanem aconyta caniſq; uirentem
Tenarii ſpummam ſuperans omnemq; ueneni
Mortiferam rabiem: ſtigii fex ima profundi.
Se ſuperum genus eſſe putat: ueterumq; deoruꝫ
Semen: & a magno ſe iactat apolline natam.
Ardua frons: unoq; oculo ſtellata rotondi
Circuitus: medioq; ſedens in luminis orbe
Diſcedit ſpaciis æqualibus undiq; centrum
Hoc inſigne patris phoebiq; ardentis imago

Difficili uultu graditur; geſtuqꝫ maligno
Innocuos miteſqꝫ animos irridet. & odit
Quem uidet æternis illuſtrem laudibus altum̃
Per uirtutis iter ueri conſcendere honoris
Culmen; & ad ſuperos niti coeloqꝫ propinquum
It grauis & raro inceſſu ueſtigia profert
Strimoniæ de more gruis: quæ ſemina campis
Iacta legens æquæ tepido ſub ſidere libræ
Si uicina ferat greſſum per rura uiator
Tela ferens arcumue manu caput ardua tollens
Clangit: & ingenti mouet internodia paſſu;
Paulatimqꝫ uiam ſuſpenſo gutture carpit.
Cũm bellator equus domini frenatus habenis
Oſtentans pectus latum ceruice ſub alta.
Cũ glomerat bibulo lentos in puluere greſſus;
Nunc hac nũc illac oculos & colla retorquens
Spectari gaudet: libycoſqꝫ æquare leones
Viribus albanoſue canes dum ſe putat auras
Colligit; & latis imitatur naribus eurum;
Non ſecus hæc rabies uentoſo inflatior utre
Cum graditur uibrans alternis motibus armos
Ardua ſublatæ circumfert lumina frontis;
Vanaqꝫ proceri miratur corporis umbram;
Et tacitis ardens curis ſublimia ſemper
Mente agitat; tumidoqꝫ ſedet ſub corde uenenũ.

Contemptrix inopum: uultu elata seueros:
Inflatoq; rotans turgentia gutture uerba:
Ferre nequit iuga: maiorem indignata paremq;
Imperia usurpat: regniq; libidine feruet.
Immansueta: ferox: miseris aduersa minaxq;
Mitibus: elatis contraria: nescia pacis:
Nescia amicitiæ: rixarum & litis origo:
Dura: ingrata: duplex animo: uiolenta: rebellis:
Improba: quid pietas quid sit clementia nescit.
Perfida foedifragam dubio sub pectore mentem
Versat: ab excelso fugientia culmine semper
Saxa mouet: laudum semper uesana libido:
Sollicitum pectus curis flammantibus urget.
Nec uitæ ratio nec opum nec honoris: in omne
Sponte scelus preceps ruit implacabile monstrũ.
Hæc hominum suprema lues: immane ferumq;
Thraicio facinus potuit suadere tyranno
Asper ut horrenda cumulans presepia cæde
Semineces artus hominum fumantiaq; exta
Intulerit stabulis: & equis epulanda uirorum
Corpora quæ ĩfami hospitio laribusq; prophanis
Occultus pacem simulans admiserat hostis.
O scelus: o dira inuisæ spectacula fraudis
Luminibus toruis quotiens capita alta leuabant
Thraces equi grandes humano sanguine pasti

Et capita & teretes pendere extra ora lacertos
Cruraue confractis genibus crinisue cruentos
Vidisses saniæ a mento per lata fluente
Pectora:sub grauibus contrita cadauera malis
Fractaq; sub duris crepitabant dentibua ossa.
Strimonius meminit Nestus:scit bistonis unda.
Traxit Idumei genus hinc uecordia regis
Quem magus ardentis coeli noua signa secutus
Admonuit uenisse deum. Nisi coeca superbi
Pectoris ambitio mentem fecisset opacam
Isset ad infantis sancta incunabula Christi
Deposito fastu:sed mens inflata fauore
Cæsareæ gentis longoq; tyrannidis usu
Est ingens meditata nefas:nec prisca parentum
Sæcula par uidere scelus:nec lunga uidebit
Posteritas. per rura furens galilæa satelles
De trepidis matrum sinibus lactentia uulsit
Pignora:membratimq; secans lata arua cruore
Imbuit innocuo:matres ululare per agros
Audiuit montana Rachel:uicinaq; fonte
Flumina de duplici ducentia nomen & undas:
Hinc est orta lues:quæ thracia regna uetusq;
Græcorum imperium uertit:Bizantia regum
Vrbs opibus constructa:mari prætenta:duobus
Aegeo Euxinoq; fretis stipata sedebat.

Sceptra tenẽs: paruo q̃ gurgite, bosphoros undã
Collígit: hãc scythica irrũpẽs Otomanus ab arcto
Insidiis captam ferro uiolauit & igni:
Arx erat Europes: & inexpugnabile quondam
Romanæ fidei uallum Machometia contra
Arma minas asiæ frenans libyæq; tumultum.
Hæc scelerum dux atq; parens sublime nitentis
Imperium coeli summamq; ambire tonantis
Ausa potestatem quantum tentauit in altum
Surgere tenarios tantum descendit ad amnes
Cuius ob ingentem tellus concussa ruinam]
Cessit: ut in latices Cautem si miseris altum
Pandit iter: molemq; sinu capit unda capaci.
Sic percussa grauis monstri se pondere tellus
Dissecuit: gremiumq; alto patefecit hiatu.
Sicut adrasteis cum uatẽ absorbuit agris
Campus: & armato percussit tartara curru.
Seu quando inferni caua guttura Curtius antri
Clausit: & elysios tremefecit pondere campos
Vel quando electæ primo sub iudice gentis
Terra Corem sociosq; altam demersit in aluum.
Antra igitur grandi laterum sinuata recessu
Inter se ripis summo coeuntibus ore
More pilæ quotiens uento consurgit in orbem
In latos abeunt curuati fornicis arcus:

Fitq; ingens domus umbrarũ præcepsq; baratrũ.
Illic sulfureos incendia nigra liquores
Lambunt & dubiũ quasi prima crepuscula lumen
Spargitur: & tristi calligant tartara fumo.
Hic sunt lugentes mortis domus impia campi
Regnat ubi scelerũ lachrymoso in carcere mater
Exercens poenis animas claudiq; tenebris
Indignata fremit clauso ceu nubilia uento
Cum piceas frangunt clamosa tonitrua nubes
Hæc est quam ueteres dicunt phæthonta poetæ
Aetherios docti cursus causasq; latentes
Ignibus æternis: sol est qui corda superbis
Incendit stimulis: tumidosq; in pectora fastus
Mittit: & impatiens figit sub corde uenenũ:
Propterea ex alto labentem cardine fingunt
Audacem aurigam: fractisq; per aera loris
Solis equos caput Eridani mersisse sub undas.
Ad superos exit quotiens pater arduus alto
Annuit a solio: & latum imperiosa per orbem
Bacchatur: supraq; suas temeraria uires
Audet: & infausto ammittit conamine uires
Scilicet omne deo contranitente superbum
Euanescit opus: sicut cum surgit in auras
Eructantis aquæ fluctus: mox uertice presso
Decidit: & spumans alto demergitur amne:

Atq; humiles inter sine nomine præterit undas
Hoc docet allophilus: solymæ qui uerbere fundæ
Deposuit frontisq; minas animiq; tumorem:
Ibat enim solo auxilio toracis & hastæ
Non ope diuorum non ullo numine fultus
In pugnam: parumq; minax Dauida superbo
Ne quicq̄ terrere sono conatus in ensem
Dum surgit misso per ferrea tempora saxo
Corruit: & toto diffusum iugere corpus
Mirati stupere hostes: turpiq; dedere
Terga fugæ: paruoq; gigas cadit ictus ab hoste.
Sic quoq; delusus curru Iouis æmulus alto
Aerea conuexi scandens curuamina pontis
Flammiferūq; rotans alphoea per oppida fulmen
Occidit: & casu Eleam perterruit urbem:
Hæc docuit phlegyas genus execrabile coelum
Spernere: quos tethys ultricibus abstulit undis.
Hæc quoq; miliaco regi cum nescia roris
Terra diu solitas fruges uictumq; negasset
Sanguine persuasit placari numina fuso.
In superos eadem natos armauit Aloei
Qui domitum grauibus Martē tenuere cathenis.
Sit satis hæc libasse: aliis memoranda supersunt
Plurima maiori scelerum de principe cantu:
Audiui gemuit tellus turbatur auerni

Ianitor: ecce niger nebulæ globus exit opacæ:
Iam turres regumq; domos abscondit & urbes:
Exhalatq; grauem nox importuna mephitim.
Ite procul mites animæ, quæ dulcia pacis
Ocia: quæ superos: quæ coeli quæritis arcem:
Ne funestus odor: ne uos contagia lædant
Vipereæ prolis: clausis abscondite ualuis
Atria: progenies nigri dum præterit orci.

Monstrum Secundum inuidia.

Liuor edax tristi surgẽs Acherõtis ab amne
Pallidus: & moesto demissus lumia uultu:
Obliquũq; tuẽs. rebus gaudere secundis
Nescius: æra uirum claris signata triumphis
Dente terens tardoq; mouens uestigia passu
Murmure nunc tenui nunc fulmine uocis aperto
Percutit insontes: bona uultu aliena maligno
Ingemit: aspiciens: & felle grauatus amaro
Tabescit: quocunq; ieritte terrimus oris
Spiritus agrorum uirides interficit herbas.
Cætera nonnullis parcunt: certisq; uenena
Graminibus magicaq; solent mitescere lingua.
Pontica magnanimũ celebrant medicamin a regẽ
Quæ fatis obstare ferunt: his ille solebat
Virus & occultæ insidias contemnere mortis.
Tangere cærulei squammas & colla draconis

Phasias ausa fuit tantum Medeides herbæ
Virgineæq; preces poterant: Hecatesq; liquores
Marsus in ausoniis Vmbrorum uallibus inter
Serpentes impune cubat; libyæq; per agros
Qua steriles uersant nigri garamātes harenas
Non metuunt psilli colubros: non sæua neparum
Spicula; non hydri morsum; non aspidis horrent.
Hæc fera lerneo rabies maculata ueneno
Omnia depascit. nullis innoxia nullos
Præterit illesos; nulli mansuescit; in omnes
Inuehitur: quod agit non est sanabile uulnus.
Non Amythaonii prodesse Melampodis ulla
Carmina. thessalicis non lectæ in mōtibus herbæ
Phillyridæ manibus: non Coi sancta magistri
Pharmaca sufficiant: claræue Machaonis artes:
Non genitor stygiis lacerum qui traxit ab undis
Hippolitū; nō phoeb⁹ auus; cui prima medēdi est
Gloria loetali poterunt succurrere morbo.
Quem iuuat istius uarias cognoscere fraudes
Et per aperta latens deprehendere signa uenenū
Multiplices casus & longa pericula cernat
Fatidici iuuenis: qui dum præsaga parenti
Somnia narraret fratrum liuore sub altam
Actus humum pharias tandem migrauit ad arces
Huius ut infectos genitor cognouit amictus

Et pueri tunicas mendaci cæde rubentes
Heu fera clamauit dulcem sæuissima natum
Abstulit: & luctu canos confecit amaro.
Aspice contorto Saulis conuicia telo
Inuidiaq; satos inter conuiuia plantus:
Et dauida inopem comitum cum paupere turba
Ire per abruptos deserta cacumina montes
Et certam nescire domum: regēq; sub antro
Deprehensum: potuit seruo mitescere: si non
Intima tabificus uiciasset pectora liuor.
Quid referam primos discordia semina fratres?
Et scelus? & campos germana cæde madentes?
Prætereo uatem: nigri quem spiritus orci
Perculit & tristi clausit babylonia circo.
Ipse diu ieiuna iacens ante ora ferarum
Atq; famescentes animalia sæua leænas
Indomitum fregit superum pietate furorem.
Prætereo pulsum patria reducemq; Camillum
Rapta panonpheo referentem signa tonanti.
Quis furor ingratos dux præstantissime ciues
Scypio? quæ fortuna tuam tulit aspera mentem?
Vt post euersas tyriæ carthaginis arces
Partaq; bellando libycæ cognomina gen
Cum tua consiliis esset melioribus ætas
Vtilis & uires ad ciuica munera promptæ

Iura fori & ciues & amatam liqueris urbem
Num monuit pietas uirides seruata per annos
Publica priuatis præferre negocia rebus:
Causa mali liuor:suffusaq; lingua ueneno
Tot clara inuictæ molita extinguere laudis
Facta:tot egregia partos uirtute triumphos.
Qui rigidos enses:qui ferrea bella subegit
Exul ob inuidiam patria migrare relicta
Cogitur:& duros interuersatur agrestes
Ad Cereris conuersus opus moresq; parentum
Qui pelusiacæ seruant cognomina lentis:
Et quibus illustrem fecere legumina famam:
Triptolemi curauit opes imitatus Osiris
Alcinoiq; senis studium ceu post:ea magnus
Cæsaris & sceptri posito splendore Diocles:
Hortorum didicit cultus incidere uites:
Atq; piri secto malos infigere trunco
Quo fit adoptatis lignum bis fertile ramis.
Humectare solum riuis:feroq; bicorni
Pectore luxuriem terræ redolentia sulcis
Gramina uirgineos induta rosaria uultus
Lilia:narcissos:uiolas.flentes hiacynthos:
Purpureisq; crocum foliis:menthamq; : thymũq;
Pangere & innocuis uitam traducere curis.
Vnde uiro forti damnum parat:inde salutem

Gignit: & ipse suo cadit ictus uulnere liuor.
Pluribus excelsa uel opũ uel honoris ab arce
Profuit ad modicæ sortis cecidisse quietem:
Sicut eni quãdo rutilat noctẽq; rubenti
Ore fugat carbo in cineres atramq; fauillam
Soluitur: extinctis si cesserit ignibus ardor
Sæcula nulla timet: sic mens humana superbo
Tabescit fastu: rebusq; elata secundis
Torpet at exsecto uiret euigilatq; tumore.
Incoeptum repetamus iter: miremur auerni
Militiam famis & morbi pugnæq; parentẽ:
zoilus his actus stimulis hoc percitus oestro
Inachis & quondã populos cũ uenit ad hosdẽ
Diuinũ audaci dum carperet ore poetam
Seu smyrnæ seu Meonii Colophonis alũnum
Regis ad imperiũ pino suspensus ab alta
Tristia niliacæ fecit spectacula plæbi.
Sic pereat: quicunq; pios auferre labores
Nititur: & sacro uatum nõ parcit honori.
Cætera dicturum super his crudelis imago
Terruit immanis monstri uenientis ad auras
Impetu cum magno: fusis per terga colubris
Circũ equitãt dominã furiæ: manibusq; flagella:
Vincula, flãmiuomasq; faces. & sanguine tincta
Tela ferũt: uehit̃ plaustro stridente supellex

Martia: loricæ: clypei; galeæq; micantes:
Conorumq; iubæ; strepitusq; auditur equorum;
Et procul hinnitu campus sonat omnis acuto.

Monstrum tertium ira.

Ra minax: odiiq; parẽs; mauortis alumna:
i Secũ agit idomitũ stygia de sede furorem
Stẽtorea qui uoce tonat; qui gutture lato
Fulminat; & rauco resonans clamore fugacem
Pantagiam superat; mugire tonitrua dicas;
Horrificaq; fremens æratas uoce cohortes
In rigidos enses alternaq; uulnera mittit.
Sanguinolenta graui uibrans hastilia ferro
Bella ciet: rixasq; mouens; hostemq; lacessens
Labra manusq; tremit; scintillant lumina toruis
Fulta superciliis: strepit: & conuitia iactans
Bacchatur. si forte aliquo nequit obiice poenas
Sumere; uindictas in idonea tempora differt:
Fitq; odium; quod lunga fouens incendia pectus
Vrit: & accensis lambit præcordia flammis:
Nil pensi nil mentis habet: cito mobilis: expers
Consilii; uolat in pugnam: retinacula rumpit.
Lege modoq; carens: rabido stimulata calore:
Non ignes non arma timet; flammantia tantos
Pectora concipiunt accensi sanguinis æstus:
Quo ferat immanis furor & grauis impetus iræ

Fabula teſtiadæ priſcis monet eruta chartis.
Cum ferus Oenides aprum Calidonia rura
Vaſtantem premeret procerum ſocialibus armis
Auxiliiſq; canum ſpumanti concitus ira
Fulmineoq; fremens aethola per agmina dente:
Irrumpebat aper non illum denſa uirorum
Turma nechinnitus celerum tremefecit equorũ.
Strenuus arrectis hirſuto tergore ſetis
Flammiferis oculis ſyluas & retia rumpens
Qua furot urgebat rapido per ſpicula curſo
Perq; canum rictus uenabulaq; ipſa ruebat.
Non ſecus hæc rabies ardeuti percitabile
Luminibus coecis per aperta pericula fertur.
Felſineos totiens ciues in dira coegit
Excidia :& furiis trepidam inuoluentibus urbem
In ferrum ruere:atq; ſecuribus ardua tecta
Detrahere & patrios flammis uiolare penates
Compulit:antiquoſq; patrum delere labores.
Sed poſtq̃ domitis ſcelerum ceruicibus auctor
Occidit:& rutilos Serræ concordia dentes
Signa tulit primis populus cum patribus alte
Defixis urbana quies radicibus heſit
Atq; gradu ſemper manſit reſpublica firmo.
Hæc eadem rabidum conuulſo pectore ſyllam
Ora cruentatum furibunda animãq; uomentem

Sacrilegam celeri rapuit sub tartara fato:
Viscera natorum manibus lanianda paternis
Prebuit Alcides quom lusus imagine falsa
Sanguine foedauit læta dulciq; fruentem
Pace domum. fuit ira uirum quæ lusit imago:
Ira draconigenas acies cadmiq; nepotes
Fraternasq; manus alterna cæde rubentes
Implicuit iungis bellorum ambagibus: ira
Diruit excelsas urbes: atq; inclyta quondam
Oppida: regalesq; domos euertit abactis
Ciuibus: aerias turres deiecit: & arcus
Clara triumphales ueterum monumenta laboru;
His accensa focis italos pulcherrima regna
Et magni specimen mundi uexare coacta est
Barbara sæuicies & inhumani fera uulgi ferrea
Colluuies: Roma indicio est. Syllanaq; tuscis
Vrbs diuisa uadis: necnon regina caputq;
Etruscæ quondam modo sola Bononia gentis.
Et uetus aprico recubans in culmiue Derton
Cuius adhuc extant uacuis uestigia campis:
Semirutæ moles: lapidum fractæq; columnæ.
Vincula: singultus: lachrymas: suspiria: planctus:
Pallorem: uigilesq; metus: tormenta: crucesq;:
Verbera pestifero rorantia tela ueneno
Protulit: atq; feris hominum crudelibus artus

Obiectans: uariis impleuit cladibus orbem.
Hinc multæ exilio gentes aliena sequutæ
Regna suis orbæ patriis: sic filia quondam
Tiresiæ. gemini Manto post dura Creontis
Seruicia in Venetis molita paludibus urbem
Vixit: & extructæ sua nomina traddidit arci.
Laumedontiadem teucrum salamina petentem
Expulit ira patris. Quid te Neiphylas. Helle
Quid ꝓfugũ memorẽ phrixum sæuũq; athamãta
Atq; nouercales furias odiumq; minasq;
Adde Miceneum poenas & funera regem
Matri intentantẽ: moestasq; agamemnonis ædes:
Atq; sophocleo celebratos carmine plantus:
Adde phryges geminos Antenora fluctiuagũq;
Aeneam ignotum decorantes moenibus orbem.
Hos aliosq; ire patriis a finibus actos
Lunga per exilia & casus misere sinistros.
Hac rabie succensa feram priameia coniunx
Induit: & duplici creuerunt aggere dentes:
Lungaq; sub geminis surgentia narribus ora.
Succensi mansere oculi: & truculenta minaci
Fronte supercilia: & latrans in pectore uirus.
Quid memorem sæuæ furias odiumq; parentis
Quæ miseros nati flammis fatalibus artus
Vltra necem frattrum: & matrẽ se oblita cremauit.

Vix ea finieram cum formidabilis iræ
Caſtra ſequens aderat ſtygiis noua bellua ſignis
Ingenti comitata manu: mendacia tectis
Vultibus & trepidæ dubia ſub imagine fraudes
Ignotiſq; doli ſub ueſtibus agmen agebant:
In medio ſtipata graui regina tumultu
Tollebat nigra umbroſam fulligine frontem.

Quartum monſtrum Philargyria. Avaritia

a Vri ſacra fames hæc eſt: rerũq; cupido
Improba: diuitias amor infinitus habēdi
Hæc nũmi ſitis ardeſcēs immenſa uorago
Tartareis emiſſa uadis imitata rapaces
Vnguibus harpyas armataq; grandinis ora
Dentibus in gyrum quales quantoſq; Elephāti
Aethiopes Indiue ferunt: ſinuatur in orbes:
Et nodos in ſe rediens coma denſa figurat
Tēpora nec uelat ſed agit ſuſpenſa tumorem
Vndiq; ſurgentē nudaq; recedit ab aure.
Nec ſolum uigiles obeunt hirſuta rotondo
Tempora circuitu uerum ſub uertice cano
In ceruice micant oculi ceu florea ſerta.
Effigies ueteri uultuſq; ſimillimus argo:
Sed magis introrſu; ſcrobibus ſubducta cauatis
Lumina diſcedunt: feroſaq; prominet atri
Sylua ſupercilii: macies ſqualorq; per omne

Corpus iners dicas monstrũ: & uix ossibus hærēs
Sed geminis quotiens opus est ita nititur alis
Vt credas ferri boream zephyrumue per auras
Præcipitemue Notum: lucri si nuncia fama
Surgat: ut acceptus nares odor imbuit auri
Eleuat ingentes alas & lumine fixo
Visa petēs quicquid falcatis unguibus aufert
Stulta suos nunq̄ uenturum seruat in usus.
Sacra. deum sanctas leges: præclaraq; gesta:
Scriptores rerum egregios. celebresq; poetas
Qui procerum laudes chartis & nomina mādāt:
Et quicquid non auget opes auersa repellit.
Sola iuuant quæ lucra ferunt: sint cætera q̄q̄
Laudibus & precio dignissima cætera sordent.
Sicut hyperboreis rutilans in uallibus aurum
Gryphes amant: auidiq; tenent: uigilesq; tuentur
Vnde nec utilitas operæ preciumue laboris
Sed metus & clades oritur: sic pectus anhellum
Peruigilis monstri grauiore cupidinis æstu
Feruet opes cumulans: quas olim ꝓdigus hæres
Dissipet: & pingues ferat in conuiuia mensas:
Pala sinu lato ex humeris decurrit in imos
Lapsa pedes: manicæ uelant extrema capaces
Brachia quas ubi uult curuos demittit in ungues:
Vtitur his quotiens opus est uel fingere mores

Vel gestu simulare fidem uel fallere quemq;:
Seu furtum celare: manus leuis: apta rapinæ:
Perfida mens nullisq; potens mansuescere dictis
Indignas dignasq; preces surda accipit aure
Vt proiecta bouis detracto grandia tergo
Viscera percipiens oculis uel nare sagaci
Vultur edax auido coruusue famelicus ore
Conuolat ad resoluta graui conuiuia tabe:
Sic ad opes aurumq; cito sitis ista uolatu
Fertur: & ad nudum spolians fragmenta breuesq;
Relliquias studiosa legit: gremioq; recondit.
Nec contenta bonis diuum quæ munere tellus
Protulit in partem scelerum uocat astra deosq;:
Exercetq; preces magicas: & consulit aras.
Infernosq; uocans manes altaria circum
Nocturnas adhibet uestes: tetroq; uapore
Orgia perlustrat: dicensq; in puluere circum
Murmurat: & uariis distinguit signa figuris
Extaq; tyrrheno ritu scrutata requirit
Thesauros quæ terra tegit: liuentia plumbi
Pondera: & argenti globulos uiuentis & æra
Artifici mendax uertit medicamine in aurum.
Falsaq; cum ueris iungens cum doride bacchum
Cum gemmis fragiles hyalos cum palladis imbre
Miscet Aristei succos & cerea mella:

Mentitusq; nouas fuco errorem faciente
Confectis senio deludit mercibus omne
Turpiter emporium lucriq; libidine feruet:
Et totos hac arte dies cõsumit & annos.
Vtq; dies tristi sic nox abit anxia monstro:
Nullaq; pax uicio rodẽtibus intima curis
Pectora nulla quies: post turpia lucra diurnæ
Fraudis & exlegem quæstum: si lumina somnus
Occupat & duro furatur membra labori
Pictus imaginibus formisq; fugacibus astat
Morpheus & uariis fingit noua uultibus ora
Vanaq; sopitos ludunt in somnia sensus.
Nam rerum tenues umbras simulacraq; seruans
Lubricus assiduis ut fluxibus ambulat humor
Et nunc summa petens reptat nunc ima relapsus
Antra cauernosi capitis rigat: itq; reditq;
Nunc iter obliquum sinuans: nunc tramite recto
Fertur: & ipse sibi redit obuius: aut agit arcum
In dextram leuamue cadens ut pellit & urget
Fumus & ingressi caua spiramẽta uapores
Sic rerum species uariis concursibus: ut sors
Obtulit aut usus uel uis incognita coeli
Spirituumue potens industria nocte silenti
Diuerso ostentant diuersos ordine casus.
Ceu uarias uoces diuersaq; nomina rerum

Si nouus inuersis surgat compagibūs ordo
Difformes eadem faciunt elementa figuras.
Hæc duo Roma notis & amor cōponimus hisdē
Tramite conuerso & retro redeunte meatu.
Quæ simulacra magis uigilans exercet in unum
Nocte reuertuntur: uerisq; simillia formant
Ostentantur opes cupido quia tempore lucis
Cogit opuz species: & iter quod luce frequentāt
In tenebris repetunt & noto calle recurrunt.
Coecaq; præteritas imitantur somnia curas.
Quom tacitis ergo rediit nox humida pennis
Atq; soporiferos niueis argent ea bigis
Luna uehit radios; somnus per rura per urbes
Spargit lætheo medicata papauera rore
Et uigiles abigit secreta incendia curas;
Pulsæ abeunt celeres ad tristia limina ditis
Atq; leues hærent sub opacæ frondibus ulmi:
Vlmus enim diffusa comas & brachia late
Surgit ibi a ualidis radicibus: illius ergo
Muta sub umbrosis habitant quæ somnia ramis
In thalamos hominū & tenebrosa cubilia ducunt
Dantq; suos illis uultus uocemq; habitumq;
Illa per obscuros capitum delapsa meatus
Ad uigilem subeunt animum: casusq; figuris
Mobilibus formant; sopitaq; corda iacētum

Solicitant: nec uana minus q̃ uera fatigant:
Interea circum uittas & anhella frequentes
Ora uolant curæ: moxq; ut sopor euolat intrant
Mordaciq; secant iterum precordia rostro:
Hæc est quæ ticium uolucris ferit ore cruento
Aeternæ natum poenæ æternoq; dolori.
Monstrum igitur si quando quies blãdita soporẽ
Reddidit aut auro insudat: sublataue furto
Semina frugiferæ Cereris: uel inania plangit
Horrea: uel dura decussos grandine fructus
Effusamue fretis mercem deprehensaue furta
Atq; iterum tractat sub nocte negocia lucis:
Totaq; sub curis it uita simillima morti.
Hæc animum turpi maculãs & corpora labe
Quærere coelesti pretium pro munere iussit
Vanaq; composito mendacia fingere uultu
Quando grauẽ sacro morbũ Naamanus in amne
Abluit & puerum spoliis onerauit & auro.
Hæc eadem scelerum genitrix fraudũq; magistra
Reginam libycis posuitq; in collibus urbem
Aere uiro patria spolians. peregrinaq; circum
Aequora: per rapidas syrtes per barbara pellens
Regna diu profugam terris iactauit & unda.
Hæc priami natum: cui lunga pepercerat ira
Martis & a patria procul obsidione latentem

Thraicio iuuenem innocuum mucrone peremit:
Ah scelus ah dirum facinus multoq; piandum
Sanguine primæuæ imberbem sub flore iuuentæ
Ignarumq; doli puerum: nil tale uerentem
Perfidus obtruncat: placidum rosei decus oris
Et regale caput simplex sine crimine pectus
Et natas ad septra manus ueniamq; precantes
Vulnerat immitis repetito sæpius ictu.
Prætereo concisa sui qui corpora nati
Diis epulanda dedit: quiq; auro uendidit urbem:
Quisq; suum superans hostem superatus ab auro
Exanimum phrygio uersatum puluere corpus
Misit ad extremos ignes patriumq; sepulchrum.
Non prece nõ lachrymis motus nõ uoce paterna
Nec misero casu queruli senis immemor omnis
Iustitiæ solo placatus munere tandem
Hectora restituit priamo: sua pignora patri
Quiq; per undosum dulcesne perderet æquor
Diuitias retro conuersa naue per undas
Ad patriam & saeuos rediit non inscius hostes.
Quiq; deum manibus rapiens pendentia dona
Sacrilegus superum uanos irrisit honores.
Et qui surripiens auri duo millia pondo
Et lateres fuluos fucata subintulit aera
Vt genus efrenũ Nasamon qui uersus in austros

Incolit isiaco cōtermina rura canopo
Naufragiis uictum quærens gaudere ꝓcellis
Turbinibusq; solet: fusasq; per æquora merces
Colligit: & nautas ad punica littora pulsos
Auxilium simulans uiolat. Sic improbus auri
Raptor in aduersis quemq̄ si uiderit angi
Casibus exultat: fictoq; astutior ore
Dum ꝓmittit opem spoliat: prædāq; reportās
Celat: & exuuias occulto congerit antro:
Hæc quoq; uenalem (tanti quis crederet orcū?)
Esse deum fecit: Semen coeleste piando
Progenitum sceleri. diuinæ mentis alūnum.
Virgineoq; alitum gremio crimenq; uolentem
Soluere & antiquo cōtractam fomite labem.
Dira fames auri culpæ regina parensq;
Perdidit. indigno signatum uerbere corpus:
Confixum caput: & duplici manantia rore
Pectora: pallentesq; genas: frontemq; cadentē
Ingratæ moriens plæbi monstrabat ab alta
Arbore: purpureū terra absorbente cruorem.
Hæc opera: hi fructus hæc gaudia mētis auaræ.
Hic memor antiqui sceleris dū tristia flerem
Funera uirgineæ prolis: largoq; maderēt
Imbre genæ uidi ex alto telluris hiatu
Deformem prodire chorum: Sartagine lata

Signifer armatus uestigia lentus agebat:
Quem cõfusa cohors cultris armisq; popinæ
Pressa sequebat᷑: patinas unctosq; lebetes
Visceraq; oblungis uerubus cõfossa gerebat:
His comes in bellum turmis ueniebat inerti
Turba canum gressu: quorũ cutis aspera multã
Fluxerat in scabiem: sanieq; fluentia linguis
Vlcera lingebant: & crebro ardentia morsu
Scalpebãt terga: & scabras pruriginæ clunes:

Quintũ monstrum Gastrimargia. Gula

h Oc quoq; cerbereis mõstrũ de faucib⁹ exit
Ridiculũ nã pigue caput: frõs ꝓminet alta
Labra. genas. oculosq; tumẽs: sub gutture lato
Surgit: & inflatum tollit cutis uuida pectus.
Trita. breuis: maculata mero. & piguedine uestis
Vix rhenes clunemq; tegit: uentrẽq; profusum:
Raraq; collisis ægre uestigia mutat
Poplitibus: curuis putruere sub unguibus escæ.
Ad lumbos: ad utrumq; latus lachrymantia circũ
Tuceta: & guttis suspẽsa fluentibus hærent
Sumina: lapsus adeps iter & uestigia signat.
Oenophoro leua armata est. abdomine dextra.
Ante cibos quam pressa graui sub fasse priores
Concoxit natura nouas superingerit offas.
Impatiens famis: escarum infinita uorago

Pocula prehensa manu sitis implacabilis haurit:
Ex crebro exhilarat bacchus conuiuia potu,
Garrula:lenta. salax:petulans. improuida:turpis.
Immemor:indocilis:leuis: ebria dedita somno
Semper olet:naresq; graui contristat odore:
Talis erat multo spumans Silenus hiaccho
Quom capitis nutu in collum curuatus aselli
Ceruicem super atq; iubas stilante saliua
Risus erat faunis nymphisq; colentibus agros.
Concaua non tantũ maris absorbere charybdis
Dicitur a Calabris quæ diuidit arua pelori.
Quantum hæc ingluuies uini demergit in aluum:
Hirsutam setis aluum densaq; comantem
Pube:per humentes it grex teterrimus umbras
Grex olim syllæ infestus uatiq; tragoedo:
Et pingui sudore cutem depascitur udam:
Blandior ingressu primo semeleia proles
Incalet:atq; ũias fumos exhalat in omnes
Concluditq; aditus:per quos a pectoris antro
Spiritus ascendit curuas in uerticis ædes:
Nam nebulæ feruẽte mero per guttura pingues
Attoniti capitis summam uoluuntur in arcem.
Pugnaq; fit:ualidis alti mens incola tecti
Defensura suum limen succingitur armis.
Sed conata diu bacchantem extinguere fumum

Victa fugit: uictor subiens penetralia Bacchus
Cui comes it sopor & torto dementia gressu
Per cerebri humentesq; sinus animæq; sacellum
Lætheo spargens haustos de flumine rores
Inducit somnos hebetes & morphea doctum
Fallere imaginibus: nocturnaq; fingere monstra
Pondere pressa dei conniuent lumina crebris
Nutibus: & placidæ nequeunt obsistere nocti.
Lingua loquax prius & nullis obnoxia uinclis
Iam delusa labat: uerba imbecilia presso
Fine cadunt: blæso sonus euanescit ab ore:
Labentemq; pluit per mentum barba saliuam:
Qualis in umbroso Protheus mutabilis antro
Pressus Aristeo iacuit qua Carpathus inter
Niligenas claramq; Rhodon caput extulit undis:
Qualis in occidua pugnax Anteus harena
Et ferus æmoniæ uictore sub hercule taurus
Fusus humi cubnit. Qualis minois in aede
Semiuir eructans spumantem sanguine praedam
Cecropio: qualisq; cauo sub carcere plena
Cerberus ingenti diffundit uiscera campo:
Talis in immundo uinosum bellua corpus
Puluere distendit: tumidam sic explicat aluum:
Aegraq; turbato sic deiicit ordine mẽbra
Nunc uentosa tument: nunc contrahit ilia flatus

Alternisq; sonat uocis uia murmure rauco:
Pectus & ora lauat tepido fumantia rore
Sudor: & undantes currunt per tempora riui:
Somniaq; occurrunt: pingues sunt somnia mensæ
Atq; coronati fuso crateres hiaccho:
At celeres nūc labra bibunt nunc humida muscæ:
Lumina nunc bifido rimantur tempora rostro
Dū loquor & turpis moror ad spectacula mōstri
Ecce nouæ gentis resonans fragor impulit aures:
Et tellus noua castra uomens ingentia fudit
Agmina: quæ campis immissa patentibus omnes
Compleuere uias: & culta noualia: nec iam
Rus capit has acies & non numerabile uulgus
Vicinas intrare urbes incendere templa.
Visa cohors & ferre nouas in moenia flammas:
Signa sequebantur moerentes ordine turmæ
Composito: signa arcus erant: fax tela: pharetræ:
Et q̄q̄ hæc essent hostilia castra genusq;
Pestiferum ridere tamen facilesq; choreas
Ducere permixtis læta ad conuiuia turbis
Suadebant fieriq; leues cum carmine ludos.
Dux erat his formosa uenus suspensa cupido
Filius hastili lungo uexilla ferebat.
In gremio matris molliq; in ueste uolutus
Insidias iocus & uarias excogitat artes:

Calamitatum Liber Secundus.

Sextum monstrum Luxuria.

Aec fera cocyti: de tristibus
enatat undis

h Ore nitens: animo maculata: simili-
lima sorbo

Quod nitido tristes claudēs in cortice succos
Decipit ignaros: morsuq; uenenat amaro.
Illecebris & fraude potens astuq; dolisq;
Dimicat: & uultu pacem prætendit amico.
Hanc contra certare caue: contendere uinci est:
Vincere terga dare: & retro uestigia ferre:
Fulget in egregio decor insuperabilis ore
Ornatuq; iuuat formam: ligat auricolorem
Luthea uitta comam: molles quæ fusa per armos
Leniter inflesos sensim finitur in orbes
Candida frons lateq; patēs ad tempora currit.
Clara superciliis uelantur lumina nigris.
Picta genas: pressi sub honestis naribus oris
Purpureos coheunt imitantia labra colores:
Aurea procero teretiq; monilia collo
Pyrgotelis coelata manu: formatus in illis
Qualis erat uiuens pastor formosus Adonis
Pendet: & intextis uiridi curuamine ramis
Myrtus opus cingit: geminæq; in fronde colūbæ

Mutua porrecto collibant oscula rostro:
Cum gradit' tenui summum bulla aurea pectus
Verberat applausu: perstringit eburnea uestem
Fibula coccineam: textoq; subalbicat auro
Corpus: & exili fila inter serica ueste
Lacteus apparet mixtus cum sanguine candor.
Qualis odoratis pesti quae nascitur hortis
Et rosa confusis rutilante coloribus albo:
Rara sinum chlamys: & uisu penetrabilis ambit
Albaq; sub tenui cutis interlucet amictu.
In geminos orbes glomerata utrinq; tumescunt
Pectora: zona sinus cohibet baccata fluentes
Gemma humeros nõ una tegit digitosq; micãtes:
Hoc habitu ad ripas phrygii simoentis amatum
Ibat ad Anchisen: marti uelamine in isto
Est congressa: cauo dum uir sudaret in antro
Mole sub aetnea: qua fortibus aera lacertis
Voluit in ardenti durus fornace pyragmon:
Qualis erat tyrios ludens Europa per agros
Siue per hybleas errans Proserpina ualles
Cum Cyane in liquidum fluxit mutata liquorem.
Qualis in ornatu libyco sidonia mater
Comptior: & festis solenni more diebus
Cum nuribus phrygiis multo spectabilis auro
Tyndaris ad diuae ueniens Tritonidis arcem

Seu quales ineunt regum conuiuia nu ptæ
Buxea cum lætos modulatur tibia cantus
Tale super picto per rura per oppida curru
Progrediens monstrũ nũc hos nũc uulnerat illos
Luminibus motis apte gestuq; uenusto.
Obuia diffusos crines uestemq; decoris
Motibus impellens diuinum spargit odorem
Aura:sonat tenui ludens uaga bractea uento:
Ore pudiciciam simulat castumq; ruborem:
Nam magis innocuo si sit coniuncta pudori
Forma mouet:condita graui comitate uenustas
Accendit rapidos furiis afflantibus ignes.
Hæc sunt illa quibus ueneris puer arma superbit.
Et quibus imperium terris quæsiuit & alto.
Hinc hominum surgit crucians insania mentes
Quæ dulces abigit somnos.quæ pallida reddit
Ora:parit gemitus:in amaros lumina fletus
Soluit & in totum suspiria seminat orbem
Mira huius natura feræ:non ense nec hasta
Vincitur:inter equos toraces inter ahenos
Per galeas conosq; truces incedit inermis:
Nuda manus:sine toracis sine cassidis usu
Concita in hostilem uictrix agit eseda turbam:
Præteriensq; hominum castra imbecilia ridet
Martia fert.Macedo terretes in bella sarissas:

At sythicæ longis utuntur amzaones hastis
Romulidæ certant pilis: celeresq; catheras
Barbarus aduerso s gallus iaculatur in hostes
Parthus equo uersis pugnat fugiente sagittis.
Sunt uarii mores usus non omnibus idem
Militiæ: non omne unis genus utitur armis:
Sunt isti sua tela ioci risusq; modestis
Nutibus & pulchro ridentia lumina uultu:
Dura quibus penetrat, compagibus æra solutis
Scutaq; multiplici chalybis circundata ueste.
Scit paris æneasq; pius scit durus Achiles:

Alcidesq; Iouis proles: scit Iupit er ipse
Sæpe feræ insidiis factus fera cygnus. & aurum.
Scit crudelis idem Theseus: uictorq; Medusæ
Cuius adhuc retinent illustrem sidera prædam.
Hoc regina modo Babylonia pasyphaeq;
Sic Bacchi delusa parēs: sic & phaetontis
Victa cupidineo mater quæ languit igne:
Venatrixq; soror phoebi: scit lamina rupes.
Hæc fera adulterium parit incestusq; nefandos:
Stupraq;: & igne scel⁹ dignū quo barbara quōdā
Abstulit immixtis sulfur quinquurbia flammis.
Nunc lacus est: ubi tunc homines errare solebāt:
Et qua pentapolis regio fuit æquora lentus
Pigra liquor uestit: qui mortua corpora sorbet.

Viua gerit tergo: sceleris monumenta uetusti.
Hanc uenerē dixere patres: quā spumeus humor
Progenuit: leniq; salo delata propinquum
Littus ut applicuit placido per pectora lapsu
Se insinuans delubra sibi quæsiuit & aras.
Flāma latēs uenis Venus est: furor ossibus hærēs
Hinc locus hinc frater satus est qui tela facemq;
Gestat: & auratis sine lumine militat alis:
Omnibus has natura potens & prouida curas
Addidit hos stimulos atq; hūc animātibus ignem
Quod pstat magis ossa calet: uenus acrior urget
Nam meliora magis prohibens natura perire
Ad genus augendum flammis grauioribus instat
Ast hominem cui plus diuini luminis auctor
Traddidit: & flecti uoluit rationis habenis
Legibus hunc certis iussit cohibere furorem:
Imposuitq; modum ueneri: ne pluribus una
Nubat: ut unius coniunx sit coniugis unus.
Hinc proles. hinc sancta fides: & honesta feracis
Copula connubii: legis mysteria nostræ:
Sed uenus hos mores naturæq; addita frena
Non patit̄: nulloq; potest mansuescere uinclo
Ac uelut unda fluens pronus qua colligit amnis
Si solitos misso tardaueris obiice cursus
Murmurat: & claustris furit indignata teneri

Perlustransq; aditũ tumet: & spumantia terga
Eleuat: & molem fluxus quæ intercipit urgens
Pondere crescenti semper conuellere tantat.
Et tandem euerso celerem trahit aggere cursum
Assuetum per iter notisq; dat oscula ripis.
Sic uenus iniectis crescente libidine uinclis
Vento inflata calet: pedibusq; repagula uincens
Libera pernicem facto rapit agmine gressum.
Ite procul iuuenes simplex & credula turba
Præda eritis: dabitis poenas: hæc bellua thysben
Hæc Cyniræ natam rapuit: scyllamq; paterno
Crine ream: proeti sobolem lotidesq; puellas.
Ite uiri procul: ite nurus: hæc bellua tinxit
Cæde maritales thalamos & sanguine lemnon
Hæc iras hæc bella parit: circunspice campis
Quæ stygiis errant umbras pallere uidebis
Tristitiaq; premi: & rubrum sudantia rorem
Tela coronari myrto: & nunc ire per umbras
Pallentes umbras nemoruuı coenosaq; lustra
Et nunc ære graues uestigia ferre per hastas
Nunc per equos has dura uenus certare coegit:
Puluereq; aspergi: & grauibus sudare sub armis
Atq; pati geminum duplici sub marte furorem.
Dicta sub exiguo claudant ut omnia uersu
Diuitias: animũ: corpus necat, inficit, aufert.

Talibus exultans armis & milite tanto
Multa cathenatis heroum milia secum
Ducebat manibus: nitidosq; per omnia flores
Compita iactabat. uiolas. hiacynton & alba
Lilia: purpureasq; rosas. Amaranthon. Anethi
Gramen odoriferum Casias. & cynnama: nardi
Semina: & assyriæ dederant quæ balsama syluæ
Narcisum. croceasq; comas rutilantia fila.
Sed passim infestæ iactis de floribus herbæ
Surgebant: quas gignit ager sardous amaris
Frondibus: & taxus. tristiq; absinthia succo:
Mordentis genus urticæ: curuisq; rubeta
Dentibus: & tribuli Titimallus inane Cicutæ
Germen: & erectæ tollunt quæ hastilia sentes:
Omnigeniq; seges subit importuna ueneni.
Dumq; oculis abiens agmen sequor ultima pigris
Passibus umbroso gens ascendebat ab orco.
Gens obscura carens titulis. ingloria. laudum
Indiga. uulgus inops. proles ignara laborum:
Segnis. iners. timida pictum testudine uelum
Anteferens ibat torpor: sine nomine lunga
Turba sequebatur pompa: dux ultima castra
Nixus equo tenui: uultum deformis agebat.

Septimum monstrum Accidia.

h Aec est curarum genitrix exercita nullis

Artibus: officii nullo laudabilis usu
Segnicies inter socias nutrita megæræ.
Doctaq; langores animi: luctusq; magistra.
Sola sedens: oculosq; solo defixa: malignum
Crispa superciiium; palens, impexa capillos:
Phthiriasim patiens scalpit caput unguibus uncis
Os immunda, manus illota, cadente saliua
Barba madet: pluit imbriferis de naribus humor.
Debilis. & lungo pendens in pectora dorso
Fauce tumet; leuat angusto sub pectore uentrem
Vtris ad exemplum morbiq; intercutis instar
Crus exile, genu surgens; pes pinguis & amplus
Tardat iter grauibusq; dolet iunctura podagris.
Hæc fera seruilis sanctæ fastidia uitæ
Ingerit: & tardos ad clara negocia sensus
Somnifero langore premit; frigentia corda
Inuoluit gelido densæ uelamine nubis:
Nil nisi terrenis haustum de fecibus unq̄
Cogitat; annales ueterum dubiamq; futuri
Temporis ignorat sortem: non ulla latentes
Cernere naturas rerum causasq; tueri
Cura subit. subiecta oculis uix aspicit: ægre
Palpebras leuat hærentes humore tenaci.
Lumē hebet; surdent aures; uox languida; sermo
Barbarus; obscuro uerba interclusa palato

Seminat infoelix lolium frigensq; papauer
Lætheisq; rigat steriles humoribus hortos.
Plumbea liuenti gestat connexa metallo
Vincula captiuos hominu3 quibus alliget artus.
Saturnus pater est isti: nox humida mater
Hanc genuit magnos Iouis ut compesceret ausus
Itala cretæis petiit cum littora rostris. Triplici modo potest intelligi
Penula trita. fluens humeris. a pectore aperta
Sordida; neglecto cultu: demissior ante
A tergo breuior: textu laxata soluto
Fila oras circumpendent; rosere cothurnos
Articulosq; pedum mures & olentia nigris
Sordibus immundæ sulcant calcanea rimæ.
Ipsa sibi grauis est. turpi deiecta quiete
Moeret; & ignorat causam moeroris: & ortum.
Ebria lethargo semper tristiq; ueterno
Virtutum formidat iter; monstratq; labores
Difficilesq; uias; & re maiora uideri
Cuncta facit; ceu si uitreo sub gurgite uirga
Mersa sit aerio quia corpore densior unda est
Ingentem sparsa mentitur imagine formam
Sic hominum falso deludit Acidia uultu
Spem minuens animosq; premēs operūq; futura
Præmia deridens: contemni fulmen & ignes
Tartareos frustraq; docet phlegetonta timeri.

Destinatio tribus regibus apud inferos

Aeacon & minoa negat. nullum Rhadamanto
Iudicium tribuit: foedæq; libidinis usum
Et ueneris concedit opus conuiuia uentris
Ingluuiem laudat: sic lentus pectora torpor
Occupat: & pigras ita uincit inertia mentes:
Instructis laute mensis si copia detur
Indulget: quæsita uorat: sed quærere nescit
Inde graues curæ longæuaq; toedia surgunt.
Sic nocet hoc monstrũ: & iustis conatibus obstãs
Suadet ab obscænis quæri solatia rebus.
Hoc inhonoratum scelus ignauumq; sequuntur
Ignotæ tristesq; animæ quas nulla futuri
Cura nec æternæ stimulauit gloria famæ.
Si tamen hoc quædam retinent ex ordine nomẽ
Non sua sed uirtus illos laudata priorum
Vel genus excelsæ gentis uel regia uirga
Imbelli gestata manu: uel nobile crimen
Egregiumue scelus sciri sine laudis honore
Cogit. & inuitas hominum transmittit ad aures.
Istorum turpi ex numero & de plæbe nefanda
Vnus erat modico dominum qui uendidit ære:
Vnus & ostriferam festo qui iunxit abydum
Pontibus: & magnum salsis Athon abluit undis.
Mox ubi conuulsas audiuit in æquore puppes
Et pontem æquoreis confractum uiribus amens

Qua phryxi germana iacet rate fugit inermi.
Talis & æneadum phrygio de sanguine Cæsar
Vltimus ausoniæ labes & dedecus aulæ.
Talis ab Assyrio ueniens lungo ordine Bello
Sardanapalus iners; qui non chironis in antro
Nutritus: non inter equos erat inter & enses
Sed calathos circum. saturataq; uelera rore
Muricis. & tenues lanas quas Sericus altis
Pectit ab arboribus. uiolasq; imitantia pensa
Purpureosq; Croci uultus. hyaliq; colores:
Crinitosq; colos: solium Regale tueri
Nescius: ut regni inuasor iurata coegit
Auxilia & celeri maturans arma paratu
Attonitam cinxit subitis legionibus urbem
Stamina deposuit tandem: & de plæbe fugaci
Componẽs raras acies cum milite pigro
Exiit in pugnam: molles tallaribus armos
Assuetum tunicis clypei grauis æreus umbo
Pressit: ut horribilis pugnæ caua bucina signum
Aedidit: ut rigidum campos ingressa patentes
Terrifico cantu cecinit uox bellica martem
Et leuis insonuit crebris hinnitibus aura:
Obriguit: stupuere oculi: liquere trementes
Lora manus: Clypeusq; cadẽs (res digna triũpho)
Formicam oppressit ueteris de sanguine natam

Myrmiones quæ Myrmidonū genus acre uirorꝝ
Aedidit excussum est rostri de forpice granum
Et tristem moriēs liquit sub puluere uitam.
Non poterat tanta armorum dux mole sepultus
E tanto sine cæde pedem subducere bello:
Talis in ignauo regnabat pectore uirtus:
Post clarum facinus fugit: solitumqꝫ cubile
Depositis repetens armis se misit in ignes
Foemineos semper mores imitatus & artes
Hoc animi fortis moriens opus edidit unū.

Sta regūt orbē scelerūqꝫ licētia regnat.
i Relligio cōtēpta iacet: spretusqꝫ deorꝝ
Cultus abit: tritaqꝫ fides iam pallida ueste
Infirmis titubat pedibus: pessundata legum
Maiestas: tot monstra pios immania mores
Inuasere: silet probitas: pudor exulat: alas
Explicat ad limen pietas reditura paternū.
Vilis & attrita uirtus in ueste relictis
Vrbibus egrediens loca per deserta uagat̃:
Solaqꝫ nā merces laus: gloria: fama: triūphus:
Gaudia: pax: successus: honor: reuerētia: cultus:
Maiestas: fauor: imperiū: populiqꝫ secures
Virtutum comites olim dum pinguia curuo
Iuggera scindebat consul Romanus aratro
Et dum prima suis gaudebat ouilibus ætas

In ſcelerum fugere domos: dolus: arma: rapinæ:
Furta: uenena: neces: ueneres: iniuria: fraudes:
Inſignes celebrant ſolenni laude triumphos.
Pallida uelato uirtus abſcondita uultu
Qualis it ammiſſo mulier uiduata marito
Viſa ſub ambiguo nocturnæ lumine lunæ
Sæpius eſt: & ſola die lugere per umbras
Per loca ſyluoſas inter frigentia ualles
Quadriades habitant ubi feſſa quieſcit oreas
Eſt audita procul tales effundere queſtus.

Querimonia uirtutis.

c Vr ego q̃ magni ſum ſemine nata tonãtis
Et coeleſte genus ſenior ſublimibus aſtris
Deſeror? humaniſne unq̃ fortaſſe negaui:
Rebus opem? uel forte meis nõ amplius armis
Mundus eget? Cur nũc tanto ſurgente tumultu
Debilis hæc hominũ ſoboles tot millia contra
Ditigenũ noſtra nullum munimen ab arte
Poſtulat? An ualidæ nõ ſunt ad proelia uires?
Nõne acies totidem? nõne eſt induſtria nobis?
Nonne animi? liceat de me mihi uera fateri
Fortunæ domitrix ego ſum ſcelerumq; flagellũ:
Semp tela manu ferimus: cum crimine ſemper
Si genus humanũ poſcat: ſunt aſpera bella:
Impromptu nobis & opes: & miles: & arma:

Vtq; hominem tuear ſuperumq; in tecta reportē
Incolumem ſtygias omnis demolior artes:
Ars mea mortales ad olympica regna deumq;
Ortari monſtrare uias quibus itur in altum:
Aethera:ſum medium dirimēs itur orbita recto
Limite qua monſtratur adhuc ueſtigia patrum:
Qua ueteres coelo digni petiere tonantis
Limen:ubi nitidis ſunt lactea flumina campis.
Neſcio delicias:nullum inſidioſa uoluptas
Mecum foedus habet:mihi lis de limite regni
Cum uiciis:multumq; inter contraria pugno
Namq; meos inter regnum mihi contigit hoſtes
Me labor aſſiduus ualidam facit:ocia frangunt
Et quotiens opus eſt armis exterrita nullis
Congredior:unici & ſuccumbere neſcia:ſi quod
Pondus ab aduerſis iniectum eſt caſibus:æqua
Mente fero:ipſa hominē doceo uariaſq; per artes
Erudiens paucis diis immortalibus annis
Perſimilem reddo:ſine me cognoſcere rerum
Non licuit cauſas:per me pulcherrima mūdi
Machina quæ miris ſubiectum legibus orbem
Temperat expreſſo rapidi patet ordine coeli.
Me ſine quæ in magno numeris elementa ligant
Corpore non poterant:nec ros nec fulmina ſciri
Me duce nota ſoli uis eſt & mobilis undæ.

Me quoq; summa patris pietas interprete cõstat
Vnaq; cum duplici simplex essentia partu.
Ipsa feros hominum docui componere mores:
Ipsa Solonigenas leges præcepta lycurgi.
Plæbiscita numæ:magni consulta draconis.
Bissenasq; dedi tabulas:& ferrea iura.
Me duce regnarunt belus beliq; nepotes
Et Persæ libyciq; duces:me præside Roma
Floruit:& lata rerum dicione potita est.
Ipsa comes grais aderam quom Troica contra
Pergama depulsis ex Aulide nauibus ibant:
Me duce romanus tyrias radicitus arces
Eruit:& solymas turres:bimaremq; corinthum.
Atq; syracusios Arethusæ moenia muros.
Belliger extremas duce me tulit arma per urbes:
Bacchus:& ardentes uictricia signa per indos:
Nyseamq; locans Arabis de nomine Nysæ
Dixit:& ad teretes hederas coniungere thyrsos
Pampineasq; comas tremulis agitare corymbis
Menades instituens dionysia festa quotannis
Iussit ab æoa fieri solennia pube.
Ipsa ego combustæ retinẽt quæ nomina mammæ
Foemineas ad equos turmas & ad arma paraui.
Plæbis ego solymæ siccis uestigia plantis
Per maris erecti pendentes undiq; fluctus

Muroruȝ in speciē uada phoebo incognita duxi:
Me quoqȝ prima uiros ratis inuētrice per altum
Aequor & audaci tulit aurea uelera cursu.
Alcides tot monstra meis deformia uicit
Viribus: Et quicquid musis phoeboqȝ uetustas
Ascripsit nostrum est: Vates ego sanctaqȝ uatum
Pectora melliflui diuino nectaris imbre
Largius irroro: dulciqȝ aspergine lustro.
Fons ego Castalius: Pallas ego: nomina plura
Res eadem: Non sum morbo cōfecta nec annis:
Incorrupta: uirens: immortalisqȝ remansi.
Coelestes eteni nihil in me motibus orbes
Sidera nil radiis possunt: nil lumine titan.
Post igit̃ tantorum operum experimēta fidemqȝ
Deseror ignotis errans ingloria campis.
O uere ingrata & meritorum oblita meorū
Saecula nec priscae quicq̄ seruantia laudis.
O Numa romulidū sanctissime uosqȝ catones
Mascula progenies: tuqȝ o metuende securi
Et celtae spolio insignis Torquate superbo:
Vosqȝ genus Decii egregiū: tuqȝ optime Quinte
Eximium primae decus: & tu magne quiritū
Maxime: quo caesar fortuna & crimine tantum
Clarior est: uobis ista cum gente profana
Iudicibus si fas esset contendere coram

Dicere ueridicis causam sermonibus ausim:
Sola queri possum: mecumq; sub illice muta
Testis ubi nemo nisi numina conscia recti
Arguere ingratas gentes oblitaq; mores
Corda meos: mea sit tacitis querimonia syluis
Nota nec ad stolidi ueniat consortia uulgi.
Patrono mea causa caret: quia pectora plena
Perfidiæ fastuq; animos tollente superba
Ire per anfractus audent impune malorum:
Aduersasq; sibi leges inimicaq; iura
Frangere & audaci culpas defendere uultu.
Propterea sanctis ratio cũ moribus urbes
Iam fugit & magni rector moderaminis ordo
Post habitis terræ solum regit æthera curis.
Septra scelus rapuit positis custodibus omnis
Scrutat' regni fines aditusq; tuetur.
Scire pati sanctũ est: partẽ deus oĩbus æquam
Seruitii imperiiq; dedit non omnia semper
Astra: sed alternis nunc nũc hoc imperet illud.
Delia regnabat mũdiq; tenebat habenas.
Cum moles æquãda Ioui: cõsurgeret: & cum
Saxa giganteæ uoluebant ardua uires.
Tum primũ ignotis homines sermonibus usi
Distinctosq; habuere sonos. duce marte ꝑfusum
Aequor in aereos misit uada cærula montes.

Triſte reluctando non eſt leue uincere fatum
Conariq; polos & fortia ſydera contra.
Nauis ut aduerſa remo cum impellitur unda
Fortia ni totis incumbant brachia neruis
Ictibus & crebris inſtent non uincitur amnis.
Cædendum eſt:leges in idonea tempora noſtræ
Peruenient dabitur noſtris ſua moribus ætas.
Ne quod ſola uager doleo:perdenda uirorum
Millia tot tantamq; dari predam queror orco
Non pereo deſerta:perit qui deſerit:error
Alligat errantem:mea ſi tamen ora fuiſſet
Fas homini uiuumq; decus formamq; tueri
Non illum blandis unq̃ peritura uoluptas
Flecteret illecebris nec ficto falleret ore.
Sed mihi ſecretum uoluit pater eſſe decorem
Vt labor obluctans iniucundiq; dolores
Humanos acuant animos:poſt perdita primæ
Munera iuſtitiæ ueterumq; infauſta parentum
Exilia & preſſos iniecto fomite ſenſus.
O miſerum mortale genus Quid debuit ultra
Pro te proq; tua deus attentare ſalute:
Vltra immortales animos ſuperaddidit artes
Ornamentum ingens:ſociam me traddidit ipſum
Sed tibi pollicitus:coeli tibi limen apertum:
Et fugis auctorem:ſeruatoremq;:ducemq;:

Et chaos obſcurum claro preponis olympo:
Vlympo ſedes ubi ſunt :& templa tonantis:
Qui niue non albet:nulloq; madeſcit ab imbre:
Nec quatitur uentis :nec fulmine uapulat ullo.
Gliſcit ibi ſine fine quies ſine fine uoluptas
Pax æterna:iubar ſtellis & apoline maius:
Ah genus ingratum:fera mens ignobile ſemen:
Degeneres animæ mores:imitata ferarum
Progenies:tali proles indigna parente
Nam pater eſt deus ipſe tibi:tibi maxima tellus
Paret. & illius dono tibi militat aer:
Vnda ſubeſt:ſeruitq; tibi neptunia doris.
Tu refugis:patremq; negas:tot dona ferentem
Diſſimulas:Quæ poena tuis erroribus æqua eſt:
Quæ ſceleri tormenta tuo debentur:& audes
Aſtriferos oculis ſpectare rebellibus orbes:
Aſtra tibi clariq; ſuis quos aſpicis ignes
Motibus imperio patris hæc alimenta miniſtrant
Dum tibi dumq; tuo patri ſe ſubiicit orbis
Totus & aſſiduo properans obtemperat uſu
Tu ueneri inſudas:auidiq; uoragine uentris
Rumperis.eſcarũq; ferens graue pondus ãhelas
Sed quid ego in tales nil profutura querelas
Effluo:cur lachrymis oculos:ſingultibus ora
Ne quicq̃ indulges:tua quur euiſerat iſte

Corda dolor quondã florẽs modo lãguida uirtus
Et uidet & iusta librat deus omnia lance.
Ipse ubi tempus erit nos in uiolata reducet
Regna memor:pater ipse meas ulciscitᷣ iras;
Singultus inferna palus & uerbera dira
Audiet. & tristes umbras ululare sub altis
Inter sulfureos erebi fornacibus ignes:
Interea lucos posito moerore silentes
Tuta colam:uilesq; casas;ignota latebo:
Vt postq̃ diti sat erit uicioq; litatum:
Nobilibus succurram animis; & lapsa reducam
In medium certis uestigia finibus arcens.
Sæpius audita est & talibus usa querelis
Dicitᷣ in syluis uirtus nemorũq; per umbras;
Vna camoenarum saltus tum forte ꝑ illos
Præteriens sacrumq; petẽs helicona notauit
Singula: & huic nostræ dedit inscribẽda papyro.
Vt si uipereæ stimulis accensa Megæræ
Natorum impietas fuget & discordia matrem
Exilioq; ꝓcul peregrinũ inuisere mundum
Vrgeat illa licet casu afflictetur amaro
Et tepido lachrymans lauet ora sinumq; liquore
Nil crudele tamen natis nihil optat acerbum:
Nam patiens natura pios nõ deserit ignes.
Immo suum liceat si quãdo reuisere limen

In dulces ruet amplexus: dabit oscula notis
Frontibus: & tristes uincet singultibus iras.
Sic uirtus hominũ dux & fidissima custos
Quãuis pulsa graues gemitus lamentaq; fondit
Prompta tamẽ nostris semper succurrere rebus
Errores gemit humanos: gemit ebria corda:
Et quacũq; potest nõ desinit arte mederi.
Foedera mortales orci cum rege superbo
Coelitibus spretis iniere: datisq; ligati
Obsidibus seruare fidem cogũtur auerno.
Per medias urbes colubris crinita megæra
Sanguineisq; caput uittis intorta flagello
In scelera & culpas hoies urgere laborat:
Criminis & poenæ dux ortatrixq; malorum
Fronte truci & toruo uultu conat' Erynnis:
Sceptra tenens iudex solio Plutonius alto
Ius populis dicit. leges perire deorum.
Hinc iræ uenere deum. morbiq; famesq;
Improba: quæ steriles nimium uersata p agros
Hactenus intercoepit opes & credita sulcis
Semina: nosq; pati ieiunia lunga coegit
Hinc bella armorumq; sonãs discordia motu:
Nam quia mens hominũ mores oblita pudicos
Degenerat noxis semper crescentibus arma
Nos terrena premũt & nos deus urget ab alto

Multiplicicq; graues luimus sub iudice poenas
Noua Iactura rei christianae.
a Spicis imperium nostrae lacerumq; labasq;
Gentis ut hostili totiens certamine caesum
Sanguine barbaricos spoliisq; recentibus agros
Impleat: & nostra pinguescat Achaica tellus
Caede madēs: iam graecus ager Machometia iura
Iam patitur seruile iugum ritusq; nefandos
Insula qua pelopis muro circundedit isthmon:
Qua fluit Alphoei siculis potandus in agris
Eurotaeq; liquor: qua surgit thracius aemus
Aemus: cuius apex niueis candoribus albens
Adriacos fluctus euxinaq; littora cernit:
Qua uidet aetholas urbes Aracynthus ab altis
Rupibus & curuis Acheloia flumina ripis
Vsq; pruinosos istri glacialis ad amnes
Thraiciosq; sinus: bimares ubi bosphoros undas
Arctat & europes Asiam distinguit ab oris
Quaq; sinu curuo tethys aegaea recurrit
Ad Mityleneas arces lesbonq; superbam
Et tenedon priamiq; domos: ubi xantus ab altis
Se sinuat phrygiae descendens uallibus idae
Imperiu; machomaetus habet: crucibusq; fugatis
Per quondam nostras insignia barbara turres
Apparent: captae mutatis legibus urbes

Dedidicere fidem & ſanctæ myſteria Romæ
Hæc noua: ſed uetus eſt lunge uictoria maior
Pamphillum Cilicūq; lares ubi moenia Cydnus
Perſæa fondata manu labentibus undis
Partit Alexandri uada perluſtrata natatu
At quur paule tuos pateris ſeruire penates:
Paule pater uiden ut ſæuis tua patria tarſos
Subiaceat dominis fideiq; ut foedera ſanctæ
Ruperit: & legis ſeruet cōmenta nefandæ:
Surge: tuo pater enſe tuos defende nepotes
Quam geris aduerſas feriat rumphæa cohortes.
Cappadoces phrygii uirides ubi flumine ripas
Curuat: & argutos audit meander olores
Et ueteres Eneti Carres ubi dicitur ortum
Augurium lycii. pontus: bithynia diues
Hanibalis tumulo inſignis. lidiq; uetuſtum
Vnde genus tuſcis: fuluas ubi uoluit harenas
Diuitibus pactolus aquis hæc omnia noſtris
Hoſtibus & rigido parent inuita tyranno.
Heu quot ſingultus. heu quot ſuſpiria matres
In uiduis laribus ducunt & coelibe tecto
Quarum parua feri rapuerunt pignora thraces:
Biſtoniiq; equites: Capti pueri atq; puellæ
Flumine perſuſi ſacro fideiq; elementa
Iam docti ſua qui Chriſto iam uota preceſq;

Curuantes genua ante aras offerre solebant
Seruitum dominis miserum crudelibus inter
Vel persas immite genus uenere uel indos.
Qui tenuit solymos colles & ditia quondam
Regna palestinæ: totum cui paruit olim
Cæsariæ. Anthiochiq; solum: quia mitis horontes
Currit: & immissis urbem disterminat undis.
Cui maurus seruire solet: quem barbara Mēphis
Horruit: & dubia surgens ab origine Nilus:
Qui gelidū Tanaim domuit: uictricia signa
Aethiopes scythicumq; gelu qui protulit ultra
Turiferosq; arabes: libaniq; tepentis odores
Et iuga caucasiis quæ rupibus ardua surgunt.
Victor ouās Christus poeno mō pulsus ab orbe
Ammissis asiæ regnis magnoq; potentis
Europæ spacio extremas male possidet oras
Nam partem hesperiæ dederat cui nomina Betys
Maurus habet potiturq; domo machomet' ibera
Hāc cladē nobis scelus attulit: Heu graue nostro
Dedecus auctori: nostri iam poenitet illum:
Tutelæ piget assumptæ ueterumq; laborum
Atq; dati nostra pro libertate cruoris:
Si tranquilla quies & tristibus ocia curis
Libera me sinerent sanctos inuisere fontes
Et totos helicona dies consumere circum

Prima salutiferi repetens exordia Christi
Ad suprema meum uenisset tempora carmen:
Actaq; tentassem maiori singula uersu
Texere:& annales melioribus ædere charthis:
Sed nec summa sequi trepidum fastigia tempus
Me sinit:& coeci uis formidata ueneni.
Nostra breuis ueloxq; aetas & plena laborum
Nil altum tentare sinit:contermina meta est
Carceribus.coniuncta neci subiectaq; fato
Vita fugit.paruo occasus discrimine ab ortu
Distat.& inumeris premitur breue cladibus aeuũ
Pauca tamen ne me ignauum tristiq; iacentem
Desidia inueniat miserae lux ultima uitae
Subiiciã:magni quotiens benefacta parentis
Voluimus a curis animo fugiente caducis
Lucida caeruleis ceu toto e nubibus orbe
Sol abiens monstrat ratio q̃ turpe nocensq;
Sit non iussa sequi superum & contẽnere diuos
Atq; dei iustas quotiens a limite fixo
Iusticiae illecti uicio discedimus iras
Insinuat:mitesq; dari pro crimine poenas
Et nostrum maiora scelus tormẽta mereri.

Cõmemoratio beneficiorũ Christi

a Nte salutari q̃ tolleret unda lauacro
Crimẽ & irati ualuas aperiret olympi

Aera deos homines & ligna carentia uita
Esse rati lectas pecudes & debita coelo
Orgia ponebat surdis altaribus ante
Facta manu simulacra sui cultoris & arte.
Numina fallebant siculos Erycina colonos:
Iupiter a libycis qui nomina summit harenis
Aethiopes solisq; domos ardore perustas
Gnosciacos Dictynna lares: & rura Caystri:
Meotisq; lacus: & clari regna thoantis
Iussit ubi humanum spargi dea sæua cruorem.
Perfida cæcropiam lusit Rhamnusia plaebem.
Attica caecropios pallas: Rhodon altus apollo:
Orthigiamq; breuem micone giaroq; ligatam:
At tyriae Iuno lybicas Chartaginis arces:
Thraiciisq; sami circundata fluctibus arua:
Barbara cornigerum Memphis plorabat Osirim:
Laetaq; percusso pubes aegyptia sistro
Inachiae celebres ueniebat ad isidis aras.
Dindyma per cybeléq; phryges resonantia galli
Sacra dabāt matri diuum: per Cargara & idam
Buxea multifori stridebat tibia cantu
Tympanaq;: audito strepitu de rupibus altis
Praecipites ibant Dammae lucosq; petebant
Dorcades ignotos & inaccessas conualles.
Festa corymbifero Thyas renouabat hiacco.

Et tepidas cornu ductus caper ibat ad aras.
Roma ponomphæo sacrauerat alta tonanti.
Limina solemnes crebro uisura triumphos
Pastaq; Clitumni uirides armenta per agros:
Sic aliæ uariis delusæ erroribus urbes
Numinibus fictis aras & diuite cultu
Ardua ponebant pario de marmore templa
Sæpe quidem uiuo tamq̃ de corpore uoces
Et confusa dabant ueteres oracula diui.
Sicut apud delphos in parua phocide nigris
Speluncæ latebris clausus uocalis Apollo.
Sicut caoniæ phoebo illabente uolucres
Et caua Cumeum spelæa sonantia carmen:
Verum hæc uel fallax hominum uersucia fecit
Vel stygiæ mentes auium per nescia certis
Motibus humanum fingebāt guttura murmur
Formabantq; leues per concaua saxa loquelas
Et quod syderei radiis coeuntibus ignes
Monstrabant caute populis multo ante futurū̃
Siue per augurium seu per uatum ora canebant.
Diuinosq; sibi cultus curasq; parare
Artibus his solitae turbas & credula uulgi
Mobilis ambigua fallebant pectora uoce.
Non tulit hoc magni proles aeterna parentis.
Et stygiis ergo canibus ludibria dixit

Semp erit mortale genus: nunq̄ne uereri
Nos discent manes: audacia ditis auari
Improba sic impune meos inuadet honores
Semper: & obscuri plæbs ambiciosa profundi
Sic perget sese superis æquare deoq;:
Ibo: & terrenū lustrabo incognitus orbem:
Nec patrias repetam sedes coelumue priusq̄
Cerberus & trepidi me regia senserit Orci.
Non uada nō furiæ nō ferrea claustra uetabūt
Nigra per & phoebi radiis incognita regna
Ferre gradus: horrore tremēs ululabit Erynnis
Et caua terrifico quatient̄ tartara motu.
Flammeus obscuros phlegethon q suscitat ignes
Saxa rotans moestoq; acheron qui labit̄ amne
Cocytiq; graues parientia flumina luctus
Et liquor inducens lætheæ obliuia lymphæ
Præcipites sistent cursus retroq; redibunt:
Et sua sulfureos repetent exordia fontes.
Cū mea uox aditus coecos ingressa profundæ
Noctis & insolitū penetrabit tartara lumen
Luce repētina chaos & fumosa baratri
Atria clarescent: ubi palida frondibus hærēt
Somnia: tenariis reuocabo a sedibus umbras
Insontes umbras patrū quos lunga sub alti
Carceris includunt obscuro uincula circo.

Propterea placidam tetris inducite pacem
Sidera qui regitis diui qui uoluitis orbes.
Vt dum bella gero cum pricipe gẽtis auernæ
Sentiat occultam ferri ſibi terra ſalutem:
Iam trepidãt magnoq; pauent aduerſa tumultu
Caſtra: dies numerat Pluto: tempuſq; uolutũ
Colligit aduẽtuſq; meos ueſtigat & ortus:
Nocturnas coguntacies: curſantq; per altum
Aera: & ingẽti ſtrepitu mortalia terrent
Pectora: montanos apices atq; ardua ſaxa
Terribili quatiũt motu: pecudumq; per ora
Inſolitas fingũt uoces: ægyptia pallent
Sollicito ſimulacra metu: ſuſpirat a nubis:
Fatidicoſq; legens uates examinat omnes
Peruigil hiſtorias & coeli cogitat ignes:
Ipſe igitur diuos linquens & limen olympi
Aetheriaſq; domos deus ad mortalia regna
Terrenoſq; lares medio dum frigida curſu
Suſpiceret cancrum nox inclinata ſub urſam
Venit: & anguſtam tenuit præſepia ſedem:
Tũc hyberna gelu torpebant arua ſereno
Et matutino ſiccatum frigore gramen
Perdiderat uernum demiſſa fronte colorem:
Pigraq; nocturnis albebant rura pruinis:
Tũc Rhodopes hemiq; niues iuga ſũma leuabãt

ee iiii

Altius: & uineo surgebant aggere montes
Nudaq; ramosæ tendebant brachia quercus:
Et syluas aquilo uiridi spoliarat honore:
Praeuius æoa sanctos a perside reges
Ignis & insolitis radians splendoribus ardor
Misit ad infantis parua incunabula Christi
Ipse sub humana uelatus imagine mundi
Conditor: ut tetigit matura uirilibus annis
Tẽpora nascentis iaciens primordia saecli
Ante quaterdenis ieiunia lunga diebus
Pertulit: & sacro mox irroratus ab amne
Abstulit errorum tenebras: noctisq; profundae
Nubila: lungæuumq; chaos finiuit ab alto
Vndiq; diffundens illatam cardine lucem:
Extinctis oculis aciem lumenq; peremptum
Restituens opus ignotum nostrisq; negatum
Viribus: aerios tractus solemq; uideri
Fecit: & insuetum terræ coeliq; decorem.
Sicca per æquoreos fixit uestigia fluctus:
Admirata nouum credebat Ariona Thetys
Cum cythara curuos inter delphinas euntem:
Mox ubi ui propria tutos suspendere passus
Vidit & humanis liquidas iter esse per undas
Gressibus hæc non est audax industria dixit
Romanæ uirtutis. aquæ sensere tonantem.

Haec ait. & fugiens imas se torsit in undas:
Imperio uentorum iras pelagiq; furorem
Pressit: in excelso galilaei uertice montis
Ora manus oculos & pectora sancta beato
Lumine perfusus patuit deus: aethere lapsum
Numen & albenti uestitum nubis amictu
Astitit: auricomi sonuit globus aeris ingens:
Carmine non magico non ui medicaminis ulla
Defunctos iterum uitam reuocauit in artus:
Emigrare leues animas retroq; reuerti
Obstupuit: celeresq; fremens pluto induit iras.
Languida quae nulla potis est humana iuuare
Ars ope: per uicos gradiens per rura per urbes
Nunc prece nunc solo sanabat corpora tactu.
Sancta dei tenuem pietas induta figuram
Non pertesa rudes animos moribundaq; mēbra
Ferre nec aestiuo graciles aspergere plantas
Puluere nec luteis uestigia ponere campis
Erubuit: tolerare famem pasciq; per agros
Graminibus uitreoq; sitim restringere riuo
Dulce fuit: coluitq; inopum cōsortia: tātus
Ardor in accenso regnabat pectore tātis
Curabat studiis humana negocia: ut ipsum
Aethera iam posset seseq; oblita uideri:
Ante ipsamquot quot hominū cōponere mores

Conati ſtatuere modum normamq; dedere
Viuendi. uel pro certis incerta fuerunt
Falſaue pro ueris uel nō perfecta loquuti.
Hinc pater omnipotēs animos miſeratus inertes
Atq; imbecilles ſenſus & pectora tarda
Immēſum æoo reſerauit ab æthere lumen:
Progeniemq; ſuam ſummo demiſit olympo
Hæc ſunt illa: quibus deus inſtaurare caducum
Naturæ labentis opus: tentauit: & omni
Conatus ſtudio ueteres auertere morbos
Vt patrias ſordes crimenq; aboleret auitum
Legit inauditum fati genus: illita fuſo
Sanguine & ardenti liuentia uerbere membra
Perfoſſumq; caput terebrataq; tempora duris
Sentibus errexit miles romanus in altum
Aera: frigentes plantas proiectaq; lunge
Brachia & humentes oculos & pectus apertum
Concretoſq; pio crines barbamq; cruore
Ingratæ moriens plæbi monſtrabat ab alta
Arbore: & ingenti mortem clamore ciebat.
Cuius ad interitum coepere elementa moueri:
Sol gemuit nigroq; caput uelauit amictu:
Contremuit tellus: timuit mare: palluit aer:
Et colliſa graui ſonuerunt marmora plantu.
Hæc fuit atra dies & lamentabile tempus

Cum ſubito media tenebris in luce subortis
Lumẽ in horribilem fugit ſine nubibus umbrã:
Aurea cum uernus retineret uellera titan
Lunaqꝫ longinquæ cõtraria ſidera libræ.
Sic eſt parta ſalus homini; longæuaqꝫ primæ
Cũ gemitu & lachrymis deleta iniuria culpæ eſt.
Immemores tanti populus patreſqꝫ laboris
Neglecto ſuperum cultu ſpretoqꝫ tonantis
Imperio baccho indulgent ueneriqꝫ miniſtrant:
Sacra ferunt auro: numis altaria condunt:
Auro uina libant: auro laquearia fulgẽt:
Scorta tegunt gẽmis: canibus cõuiuia ponũt:
Sordet in exili uirtus incognita ueſte:
Exuuiis inopum culti diteſqꝫ rapinis.
Succeſſu elati ſuperos Acherontaqꝫ ridẽt.
Propterea hoſtilis rabies inſurgit & ira
Corda micãt: maiora nouus fert prælia mauors:
Auſoniæ labẽtur opes: nã clauſtra liburnæ
Præteriẽs anguſta uiæ; per rura timaui
Qua ferus algẽti gotus deſcẽdit ab axe
Seu qua piceni ſuperum mare littoris oras
Alluit epirum dirimẽs & iapygis arua
Turcorũ ingẽtem paruus uomet angulus undam
Biſqꝫ patẽs expertus iter magno agmine miles
Veloces aſcẽdit equos; ſonuere pharetræ

Cornipedum crebris resonāt hinnitibus auræ
Vallibus in mediis: & quadrupedāte tumultu
Auditur lōge strepitus clamorq; uirorū
Sublati quotiens æstu rapiente uapores
Alta petunt piceoq; tegunt uelamine coelum:
Et noua tempestas clausisq; sonantia uentis
Nubila per coeli tractus uoluuntur apertos:
Rugitu ingēti resonans uolat aere grando
Pulsa noto boreaue: tremūt cum rupibus alpes
Tunc fracta si nube fragor subit ima profundæ
Vallis: & impulsu nemorū & telluris opacæ
Vndiq; cōphensus fugit atq; repellitur aer:
Aerii montes clamant: magnoq; boatu
Antra sonant: stygiū dicas mugire baratrum:
Horrida per campos procul exaudita pauentes
Corda ferit gelido strages humana timore
Tale sonat longo populatrix agmine turba
Ore manu teloq; minax sitibundaq; nostri
Sanguinis irrumpit: scopulosa ceraunia lugent
Sylua uetus dodona timet gemuere molossi
Rura soli: tremit omnis ager: pauet adria pōdus
Classis: & aductum peregrino remige martem.
Trans mare trās idos nabathæaq; regna nefandæ
Gentis in auxilium rutilo uolat Eurus ab ortu
Impiger: & firmæ captat iam littora terræ:

Butroti iam culmen habet:summasq; per arces
Dirrachii scribēs frondosa cacumina curuat.
Velaq; iam sinuans prorasærataq; rostra
Vertit in Italiā:salit æquor: & unda carinas
Ausoniam uersus sensim leuat:atq; secundū
Spōdet iter:culpāsq; moras neptunia doris
Per noctē ad nautas ita circū littora clamat.
Tempora martigenæ quid idonea perditis.ite
Ite lares italos & fundamēta malorum
Romuleas arces & pontificalia tecta
Colluuiē scelerū temerate fauentibus auris:
Ite citi quādo astra uocāt quādo oīa mandāt
Numina:flāmanti mauors quid cogitet ore
Cernite saturni facies infensa latinis
Quid uelit:atq; iouē lætos nō ire per ignes
Suspicite: & qua fata uocant cōuertite ꝓras:
Aetheriæ mentes quibus est tutella latinæ
Gētis ab occulto bella hæc imissa uidentes
Imperio patris & lunga clade esse litandū
Imbelles hærent:atq; in sua regna furorem
Ire sinūt:Romaq; alio fugere relicta
Cæde noua ueteres culpas abolere necesse est:
Ecce tarētinis uacuas in collibus urbes
Et nudas custode domos & littus inerme
Milite deseruit dux Parthenopæus abacto:

Etrūscas populata domos modo trās iuga pulso
Marte per æmiliam & uenetos bacchat erinnys:
Nec uos imensum dirimit mare: transitus una
Nocte breuis calabros turmas exponet in agros.
Vix spacio maiore fretū diffunditur istud
Quā qđ adhuc fama notū ē athamātidos helles:
Et uada leandri crebro sulcata natatu.
Ite quid ambigitis: uobis est debita tellus
Itala q phrygios domuistis & hellada: gentes
Oenotriæ ducūt genus ab radicibus illis.
Quis pallantē ueterem quis condidit albam:
Hoc opus Aeneæ: ꝓfugi fuit Archadis illud.
Dardanius phrigia ueniēs Antenor ab ida
Euganeis latā statuit sub collibus urbem:
Quæ superest tripliciq; sedet munimine cincta.
Parrasii pisas: pubes spartana tarentum
Struxit: & imperiū Daunus partitus & agros
Cum Diomede fuit cuius tenet insula notū
Nomē adhuc: sunt q ausoniā de noīe dicant
Ausonii laertiadæ de sanguine Olyssis.
Progeniti: quid surētū tyrrhenaq; dicam
Regna: quibus lydi frater tyrrhenus ab agris
Neoniis Asiæ sortes & fata secutus
Attulit & leges alias & nomina fixit:
Et phætontiades loca per mōtana ligystus

Errantes populos domuit: liguresque uocauit.
Sardoum tenuit littus satus Hercule magno
Sardus: & a grais Cyrni descendit origo:
Roma phrigũ labor ē: Capuanaque moenia: Mãto
Filia dircei uatis: post cõdita tecta
Et clarii delubra dei comes addita lydis
Cum duce tyrrheno uenetos annauit ad agros:
Tybur ab argolicis positũ: locrensibus aiax
Auctor: ab argiuis uolsci fundata Coracis
Oppida. Quid scopulis segnes hæretis in istis:
Vestra nec aspicitis sese ostentantia regna
Arduus hesperio uobis garganus ab orbe
Ostentat sublime caput: cũ mane colorat
Sol nouus oppositos æoa lampade mõtes
Cernimus excelsas umbris in rupibus arces
Picenisque iugis albentia moenia: clamat
Vos ab oliuiferis lætissima collibus ancon
Brachiaque in portus pandit sinuata capaces
Amplexura rates & susceptura benigno
Maumeti genus hospicio: fautrixque futura.
Gloria uos æterna manet: generosa nepotes
Facta legent: patrumque uolẽs exempla iuuẽtus
Magna sequi pugnas animosior ibit in omnes:
Et partas augebit opes: natosque per artes
Ingenuas ducet uirtus audita parentum.

Sic uiuet longæus honos & fama superstes
Per populos ibit late: Si troius hæres
Ista per iratũ diis aduersantibus æquor
Nauibus ammissis & milite coepit inermi
Arua quid hæc delecta manus cõgestaq; classis
Foeta armis animisq; ducũ numeroq; uiroꝝ
Moliri poterit: longo iam uincitis æuo:
Nec fugere a uestris audet uictoria castris:
Vos imane genus Thracas & marte superbos
Nubigenas sæuoq; satas Isione gentes
Atq; pelectronios laphithas uicistis: & oẽm
Euboiam: Pelopisq; domos: altãq; corinthũ:
Euxinũ pelagus uestrũ est: & lata propõtis:
Ioniũq; fretũ: loeto uos Adria uultu
Nũc uocat: & fines thetys quæ cingit etrũscos.
Et minor est uobis audacia uiribus: ite
Diuitias: aurum: pecus: & sola pinguia uobis
Hesperii seruant. istis audete potiri:
In uetitas non itis opes in uestra uenitis.
Hæredis non hostis erunt: oenotria regna
Cum uestræ dictionis erũt: modo possidet hostis
Ausoniã: patiturq; truces inuita tyrannos:
Nocte dieq; gemunt urbes: durũq; recusant
Fere iugum: populi tensis ad sidera palmis
Maturare rogant: ita se finire labores

Aerumnasq; putant: & libertate potiri:

Calamitatum Liber Tertius.

t ALIBVS Indomitas mentes
& barbara corda
Irritat dea sæua maris: de litto
re classis
Soluitur: & nostros uenit euersura penates.
Chaoniæ nostris uicinæ finibus alpes
Acclamant: & saxa cauis quæ plurima pendent
Rupibus acceptas confuso murmure uoces
Conglomerant: nec clara sinunt respondeat echo
Magnus apud manes itala de gente coacto
Agmine pompeius rogat ad sua moenia mitti
Italiæ laturus opem: sub pectore forti
Viuit adhuc patriæ pietas: stimulatq; sepultum
Libertatis amor: pondus mortale necari
Si potuit ueteres animo post funera uires
Mansere: & prisci. uiuit non immemor æui
Sollicitusq; hisdem curis: quem Romulus æuo
Grandior his acuit dictis: I Magne meorum
Immortalis honos & gloria summa nepotum
I comune bonum serua: quando hæc tibi semper
Cura fuit totum: pietas tua nota per orbem

Imperio dignum nostræ te fecerat urbis:
Coelo aliter uisum est:coelum culpare qs audet:
I patrium deffende solum:quando itala uirtus
Vsq; adeo cecidit quãdo germania quondam
Armipotẽs nunc lenta iacet nec cæsaris ullũ
Audet opus cæsar:genus hoc ignobile gentis
Barbaricæ procul ausoniis a finibus arce.
Te pontus:te nouit arabs:te græcia & omne
Aegeum ioniumq; fretum:te punica tellus:
Tyrrhenũ magnis equitasti classibus æquor:
Te ligur alpinæq; niues te sensit hiberus
Galliaq; & latis ingens germania campis
Per freta per campos uictricia signa tulisti:
Regna:urbes:maria: & terras foelicibus armis
Calcasti:totusq; tuos miratus honores
Orbis ut indigno raptum te uulnere nouit
Ingemuit:fleuere arabes:fleuere sabei:
Indus: & extremi flerunt tua funera seres:
I decus Ausoniæ regno suppone cadenti
Ingentes humeros & fortia pectora tantis
Fluctibus opponas:magnæ teq; obiice cladi:
Cõmunes tutare domos:communia serua
Regna mea fundata manu:sententia fratri
Ista remo sedet:id curii deciiq; precantur
Id numa coelicolum cultor sanctiq; catones

Id populus patresq̃ rogãt: ne despice gentẽ
Nate tuam: Viden ut campis tam multa uirorum
Millia præstantũ generosis frontibus errent
Elysiis: te nemo tamen præstantior ore
Non aio melior nec ad horrida ꝓmptior arma.
Te externi nostriq̃ duces uenerantur: & ipse
Depositis odii causis liuore sepulto
Te præfert Cæsar: se maioremq̃ fatetur.
Quãdoquidem pietas & nescia rumpere leges
Dignior est sceptro & regni diademate uirtus.
Hac prece motus erat: mẽtẽq̃ mouebat ad arces
Antiquas artes belli martisq̃ laborem:
Cum pater eloquii culto sic Tullius ore
Flexit ab inceptis animos. coetumq̃ resoluit.
Magne pater nostri generis: tuq̃ optime ciuis
Optime dux: patriæq̃ ingens pietatis amator
Quem ciues colui ante alios dum uita manebat
Ferre urbi auxilium frustra meditamur: olympi
Ipse pater qui regna tenet qui fulmina torquet
Sic statuit: scelus hãc hominũ sibi suscitat iram:
Diuisæ excitis se seditionibus urbes
Ausoniæ lacerant: una intra moenia liuor
Ambitio nummiq̃ sitis corrumpere mores
Vt coepere pios nulla est reuerentia recti
Nulla quies animis: nullusq̃ salutifer urbi

Ciuis:opes patriæ rapiunt æraria nudant
Et comune bonum in proprios elabitur usus.
Hæc prauæ uiuendi artes:hæc pessima morum
Colluuies nobis latum qui reximus orbem
Abstulit imperium:romamq; aliena coegit
Iura pati:seruiret adhuc nisi prouida Narsis
Cura redemisset pulso capitolia gotto:
Quæ rapuit patres eadem fortuna nepotes:
Insequitur:uiret æterna sors aspera fronde
Prospera brumales pluuias & frigora sentit
Astraq; debilibus non fert ardentia ramis:
Atq; omnis timet incursus:æuoq; senescit
Sponte sua cum fixa manens stabilisq; putatur
Occidit extemplo fugitq; infida repente.
Sorte sua utantur:lex est deus omnibus æqua:
Omne quod a superis bellu3 est reuocabile nõ est
Sed neq; rex erebi quemquam trannare paludem
Nec superis iterum reddi sinit:est pia quæ te
Romule cura mouet sed subdita legibus orci:
Nos istis æterna ligant ergastula campis:
Nec licet ad patrium limen coelumq; reuerti:
Foelices animæ sedem quibus ætheris alti
Iupiter indulget possunt ea fata mouere
Nos orbis quondam domini seruimus auerno
Fata regunt illæ:terrenaq; regna gubernanat.

Verte alio mentem: nec nos ea cura fatiget
Sit satis exilio nobis leuiore teneri.
His animæ dictis coetu siluere relicto,
Interea nostras odiis flagrantibus urbes
Exercenr furiæ: per rura per oppida sæuit
Martis opus: petriq; domus polluta fluenti
Marcescit luxu: nulla hic archana reuelo
Non ignota loquor: liceat uulgata referre
Sic urbes populiq; ferunt: hic rumor ab austro
Cimerios ultra latices per opaca silentis
Claustra uiæ: sale concreto qua plurima crescit
Stiria frigentes scythiæ penetrauit in agros
Venit ab herculeis per iberum gadibus æquor
Qua subit excelsam Thetys interflua calpen
Ad uada gangaridum: magno qui proxima gãge
Rura tenent: gẽmasq; legunt: ea fama per omnez
Iam uetus Europam mores extirpat honestos:
Sanctus ager scurris: uenerabilis ara cinedis
Seruit: honorandæ diuum ganimedibus ædes
Quid miramur opes recidiuaq; surgere tecta:
Turis odorati globulos & cynnama uendit
Mollis arabs: tyrii uestes & muricis imbrem:
Indus ebur: croceum cylices & Tmolus odorem
Mel siculi: ferrum chalybes: tenuissima seres
Velera: cretenses mollissima uina: tanager

Pernices mercatur equos: uenalia nobis
Templa: sacerdotes: altaria: sacra: coronæ:
Ignes: tura: preces: coelum est uenale: deusq̧.
Xyste pater fidei custos ouiumq̧ magister
Quas bonus effuso moriens in sanguine pastor
Abluit ætatis damnosa licentia nostræ
Quam ueterum semper crescens incuria patrum
Et sceleri pandens aditum moresq̧ seueros
Aduersata parit tua sentiat arma: coherce
Hanc uitem: ancipiti ramos preme falce uagãtes:
Nãq̧ feros fructus & tristem frugibus umbram
Fert inculta: iacẽs cererẽ necat: occupat agrũ.
Mille sub his latebræ foliis: & mille rapaces
Hac habitãt sub fronde feræ: uulpesq̧: lupiq̧
Mitiaq̧ inuadũt laniãtq̧ animalia passim
Sic cicurum genus omne perit: per ouilia regnãt
Sæuus aper: tygres rapidæ: truculenta leonũ
Semina: multicolor Pardus: griphs narib⁹ uncis:
Et uariæ panthæra cutis: grauis unguibus ursa:
In genus hoc pat̃ arma moue: sua pascua redde
Foecundis ouibus: stent ad præsepia tauri
Qui signata iugis lõgoq̧ attrita labore
Colla gerunt: postq̃ rerũ te Roma potentẽ
Fecit & obscuro iubar hoc resplẽduit orbi
Exanimis uirtus scelerum sub mole sepulta

Respirare parum uisa est & tollere frontem.
Et nisi tot uitiis hæc sæcula nostra fuissent
Deprauata: boni poterant rectoris habenæ
Errãtes frenare rotas. sed tantus equorum
Impetus aurigã: superat frustraq; retractãs
Lora gubernator sine lege per inuia fert:
Propterea sortem doleo mitissime patrum
Xyste tuam: fueras annis melioribus aptus.
Est tibi quæ tãto satis est in principe uirtus.
Sed uelut obscuris phoebi sub nubibus ardor
Languet: & umbra diem piceæ calliginis aufert
Sic tua corrupti uicio clementia sæcli
Obscurat: eunt pessum pietasq; fidesq;
Lerna palus terra est: uiciorum exercitus hydra.
Alcides nusq̃ est: ardentem sæua chimeram
Mõstra tenẽt nec adest Glauci castissima ples.
Cãdida gorgonei capitis coma fluxit in angues:
Et neq; mercurii ꝓsunt nec palladis arma.
Dedaleis inclusa uiis minoia monstra
Passim habitãt crebris uterũ quæ cædibus augẽt
Nec potis est multa ingluuiem saturare rapina.
Nec superat thesea manus. p tecta p aulas
Harpyæ funesta lues fluxuq; fameq;
Infestæ uolitant boreæ genus omne recessit.
Syrenes redeunt & phoebi filia circe

Quæ placidos hominum ferali carmine uultus
Vertit in immites formas & in ora ferarum.
Plurima sunt nobis sancti uestigia sæcli
Et gentis monumenta piæ: sunt ardua templa
Sunt sacris congesta patrũ sancta ossa sepulchris.
Est fidei caput est ueri latria tonantis:
Ista sed hesperidum uelut aurea mala dracones
Cerulei seruant: res detestanda nec ullis
Flenda satis lachrymis: nec me conuicia quisq̃
Texere causetur mordaxq; excudere carmen:
Hæc sunt pro sanctis gemitus lamenta dolores
Moribus & superum pro maiestate querellæ.
Ista mouẽt supos: uocat hoc scelus æthere ab alto
Bella famẽ & diri genus insuperabile morbi
Heu sortem gregis aduersam sidusq; malignũ
Quom custode caret: cũ fracto uimine sepes
Nocturnos aditu fures admittit aperto
Presertim cum dura fames ieiuna luporum
Intestina premit rabidiq; mapalia lustrant.
Præda sumus: fracto ferimur temone per altum:
Qua furit oebaliæ uiolentior ira maleæ
Nunc uada latrantis scyllæ nunc ora charybdis
Radimus: & lybicas rapido nunc æquoris æstu
Pellimur in syrtes nũc per tua saxa Caphareu.
Pulsa dies tenebris: nubes Erymantidon ursam

Abſtulit:indicium coeli magneta latentis
Perdidimus:tumet in mõtes;& lapſa remugit
Doris harenoſi ſaliunt ad ſidera fluctus:
Aduerſæq; undis undæ:contrarius euro
Flat zephyrus boreas auſtro:ſubuerſa dehiſcũt
Aequora & inter ſe ſpumis albentia pugnãt.
Vicini trepidant agri:pulſata reclamant
Littora uixq; obſtant colliſa rebellibus unds:
Ah miſeræ quæ nũc inter cunabula matres
Paruula ſecuro nutritis pignora lacte:
Quot tepidi erũpent oculis turgentibus imbres
Quot gemebunda premet feſſus ſuſpiria pulmo
Moeſta quot attractis ſalient ſingultibus ora
Quom tepido dulces rapientur ab ubere nati:
Atq; uiris ipſo cæſis in limine ueſtræ
Diripientur opes:ſparſis cum crinibus ipſe
Præda eritis:manibus uinctis hoſtile per agmen
Ibitis attonito proſtrata cadauera greſſu
Calcantes laceraſq; comas atq; ora cruenta
Veſtrorum ſeu natorum ſeu forte parentũ.
Atq; pio late ſtagnãtes ſanguine campos.
Summe pater coeli ſaltem cui regia paret
Singultus audi inſontes fletuq; piorum
Flectere:crudeles gladii ſaturandaq; cæde
Spicula primores populi:fronteſq; ſuperbas

Oraqꝫ blaſphemo feriant inflata tumore:
Parce rudi populo maiorum exempla ſequenti:
Imbellemqꝫ manum ſalua: qui cætera ſaluas.
Quid meruere greges: paſtoꝝ incuria damno eſt
Cerne laborantem freta per ſalientia cymbam:
Et miſeris fer opem nautis: pontumqꝫ furentem
Sterne: ſuis manda uentos liget Eolus antris
Fatales properant anni: nouieſqꝫ uoluta
Fert alias leges centeno machina curſu.
Nec deus has labi ærumnas prohibebit ab aſtris
Tempus adeſt quod iam uenturi præſcia uatum
Pectora: fatidicæ quod predixere ſibyllæ
Corripite arma uiri dextris leuaſqꝫ reflexis.
Inſertare manus clypeis: deus odit inertes.
Ecce procul denſo nigreſcit puluere coelum:
Sublatæqꝫ leues nymbi tolluntur harenæ.
Accipient fuſcae caedes caua flumina riuos
Rubraqꝫ pampineos imitabitur unda liquores.
Non igitur fruſtra diros ardere cometas
Vidimus & medio phoebum palleſcere coelo
Defectumqꝫ pati: nigraqꝫ in ueſte ſororem
Inter nocturnos ignes incedere moeſtam.
Tempus erit parcis celeres glomeraribus annos
Quom mediis foſſor campis tellure ſubacta
Inueniet conoſqꝫ truces & nuda uirorum

Oſſa graueſq; ſolo galeas enſeſq; ſepultos
Armaq; noſtra ſuo non conuenientia ſæclo.
Atq; immutatos rerum mirabitur uſus.
Hæc properant: dictumq; fides nō ſera ſequetur.
Sed ſteriles gelidæq; animæ quas imbre megæra
Læthæo aſpergens requie ſopiuit inerti
Contemnūt: tepidoq; trahunt ſecura cubili
Ocia tractantes lautis conuiuia menſis.
Nubila mens hominum ſortiſq; ignara futuræ
Terretur uanis & uera pericula ridet.
Non tamē iſta minus properāt: incredula poenas
Turba dabit: curiſq; breui tabeſcet amaris.
At ſi tantus amor ſuperum ſi tanta moueret
Corda uirum pietas: ſtudiis ſi talibus arces
Ingenuas colerent homines: nec iacta perirent
Semina: nec litui ſtreperent: nec claſſica cantu
Terribili: nec dira lues præcideret annos
Nam licet obſequiis opifex lucentia mundi
Aſtra ſuis aptans ſemen cauſaſq; malorum
Ignibus ætheriis dederit coeloq; uolanti
Ipſe tamen liber nulloq; cohercitus aſtro
Vultq; poteſtq; piis precibus uotiſq; ſuorum
Annuere: & coeli flammas cohibere nocentes
Aſpice magnanimum bellatoremq; ducemq;
Qui promiſſa ſuum genus introduxit in arua:

Et facilem cognoſce deum: miſeriſq; fauentem
Caſibus; & noſtra ſuperum prece numina flecti
Barbara gens populũ reducẽ prohibebat ab agro
Pollicito: contra ſumptis dux impiger armis
Caſtra mouens hoſtes ingenti ſtrage fugatos
Præſſit; & infeſto turbas dum cæderet enſe
Iam nox atra caput uelata nigrantibus umbris
Pallentes urgebat equos: lentumq; ſoporem
In terras biiugo ſecum temone uehebat
Ne tenebris decepta manus uictoris ab ictu
Cædeq; ceſſaret ſolymis ut gloria maior
Eſſet & euulſa generis radice ſuperbi
Libera pacificis habitarent agmina campis
Vota preceſq; ducis deus audiit; atq; uolantis
Ipſe manus phoebi uolucrumq; retraxit equorũ
Lora pater plureſq; diem produxit in horas;
Vincendiq; moras dedit; & comes iuit in arma.
Sol ſtupuit; fixoq; diu reſplenduit orbe.
Cætera quæ coeli dominum Titana ſequuntur
Ordinibus certis ſua ne interualla uetuſq;
Sidera mutarent iter & ne curreret orbis
Ordine turbato currus trxere citatos.
Et iuga frenatis ſubito tenuere quadrigis
Solis ad exemplar: regemq; imitata quierunt
Vranie dulci ſeptem diſcrimina cantu

Quæ regit immoto uocem compressit olympo.
Sic pater ædixit: sic dii fecere minores
Sirenesq; octo: quibus est data cura mouendi
Immortale dei templum bis quattuor orbes.
Ipse arcem super excelsam super ardua mundi
Culmina qua roseum surgens aurora colorem
Explicat æterno patrem modulamine laudant:
Cunctaq; distinctis aptant mortalia fatis
Humanis igitur si mitia numina rebus
Cernimus antiquos tantum curasse labores
Vt tardata polis mundi mirantibus astra
Paruerint homini credo si nescia labis
Totaq; sub magni imperium collecta tonantis
Semper nostra piis pareret legibus ætas
Sollicito terrore carens foelicibus armis
Mortales agerent sub diis custodibus æuum
Nostraq; non nymbo metuens nō missa per auras
Ardenti iouis arma manu: nō torua furentis
Ora noti libycum spumans quibus æquor in altū
Tollitur: & campis uersa liquentibus unda
Serpit in ausoniam tyrrhenaq; littora pulsat
Sed neq; tecta timens coeco sub gurgite saxa
Non uada non scopulos turcorū a littore uictrix
Foetaq; multiplici remearet foenore classis.
Qua prece placari quo possint munere flecti

Numina castalides ostēdite:numina uobis
Cognita terrigenum miseræ succurrite sorti.
Dum precor Vranie cui sidera nota deumq;
Tecta supercilio sic est effata sereno.
Corpora siderei sicut mortalia coeli
Imperio subsunt & nulla rebellibus armis
Bella audent sequitur magnes erimantidos astrū
Et quo luna iubet fugit atq; reuertitur unda
Tempora sol uariat:sic mens æterna parenti
Iusticiam sanctos mores & laudis honorem
Perpetuum debet:sunt hæc gratissima coelo
Orgia & infestis obstare potentia fatis.
Sed postq̄ liquit terras astræa nocentes
Fugit & ipse homiuū leges qui cōdidit ordo:
Temporeq; ex illo summi reuerentia patris
Sanctaq; diuini ruit obseruantia cultus.
Hi quoq; qui nomen de relligione superbum
Vsurpant q̄q̄ sanctis a patribus ortos
Se iactent ouium moli sub uellere fraudes
Mente lycaonias seruant & crimine sordent
Quod speciē uirtutis habēs scelus omne colorat:
Nec tn̄ his maculis sordet pecus omne:magister
Ne pereat quædam sibi seruat ouilia semen:
Qui prece sollicitant superos multoq; per omnis
Ture litant aras ueniam pacemq; precantes

Inuisi superis foedaqꝫ libidine olentes.
Heu frustra incestis iterant sacra orgia dextris.
Polluti circum quotiens altaria uultus
Cōueniunt celebrātqꝫ choros & carmine mixto
Sācta deum uanis penetralia uocibus implēt
Irritant irasqꝫ mouent nō numina flectunt.
Hac prece nil opus est: nil adiutoribus istis
Auxilii sperate: nouis date templa ministris.
Sacrilegū genus ex adytis templisqꝫ deorum
Pellite. nec lungos scelera hæc uertātur in usus.
Quid solymos ritus quid mōtibus æmula tēpla
Aequatamqꝫ iugis molem lungumqꝫ per æuum
Limina solenni late celeberrima cultu
Antiquasqꝫ dei sedes cum moenibus altis
Eruit: & pulchram ex imis radicibus urbem:
Sacrificæ gentis scelus & contagia passim
In patrias ꝓlapsa domos mouere tonantem.
Qui romana uocans ad opes & regna suorū
Castra secūdabat cursus classemqꝫ regebat
Ausoniam: stimulosqꝫ animis addebat & ignes.
Ipse acies inter tenui circundatus aura
Versabatur agens animosam in prælia gentem:
Oppugnansqꝫ altas arces scelerata ruebat
Moenia: coelicolum post lunga silentia tandem
Euigilans furor imperiis regnisqꝫ ruinam

Ingerit: & celeri pessum trahit omnia cæde
Sicut in antiquas flãmis uolitantibus ædes
Quom sæuit uulcanus eunt laquearia iunctis
Cũ thrabibus tabulæq; leues: atq; ardua tecta
In cineres: lungosq; rapit breuis hora labores
Si robusta fides si spes imobilis ardens
Si pietas senis & uicio inuio abile pectus
Afforet ignicolor que3 lapsus ab æthere currus
Sustulit in phoebi syluas atq; ardua tẽpla
Feret opem possetq; instans auertere fatum:
Ipse sacerdotes phythonia pectora falsos
Abstulit: & longo campis arrentibus æstu
Elicuit largum subitis de nubibus imbrem
Traxit & ætherios superis ex orbibus ignes
Et noua circundans liquidis altaria riuis
Quum boue mactato rutilans superincidit ardor
Et quõ dura ferens regis mãdata superbi
Attonitus sensit flagrantia fulgora miles
Hic antiqua tuæ iecit primordia gentis:
Namq; rudẽ tunicã tetræ fuliginis instar
Cui simplex expersq; artis natura colorem
Fecerat induitur per sæcula cuncta nepotũ
Progenies iussit similẽ gestaret amictũ.
Incola carmeli primus fuit: ipse pudoris
Virginei princeps & uitae coelibis auctor

Ipse suo sanctos urbes & moenia patres
Linquere & in tacitis seruare silentia campis
Exemplo docuit solus namq; ipse per umbras
Errabat nemorum pomis contentus & unda.
Gramen ei pro melle fuit pro nectare lympha.
Sed foelix nunc arua colit ridentia supra
Frigoris aerii: & lapidosæ grandinis oram
Ille licet gemina uertex æstate quotannis
Sudet & a nobis cum sol declinat in austros
Et cum littorei petit humida brachia cancri:
Scilicet æquali libræ phryxiq; sub astro
Depresso quoniã multum telluris ab orbe
Tollitur infestis nunq̃ tamen ignibus ardet:
Purpureos semper flores spirantibus auris
Ora tepens semper uiolas & candida semper
Lilia fert: breuibusq; dies absconditur umbris.
Quattuor ex istis labentia flumina campis
Lata rigant asiæ ripis ingentibus arua:
Sunt rigui fontes: uitreosq; nitentia riuos
Prata bibunt tersus semper sine nubibus aer
Nec quatitur uentis nec rauca tonitrua frangit.
Brachia pomiferæ curuant redolentia syluæ
Pendulaq; electri gratum induit uua colorem.
Collibus in paruis ubi paulum iuggera surgunt
Perpetuas ramis foecunda feracibus arbor

Semper habet fruges quibus & contemnere fatũ
Possis & expertem morbi seruare iuuẽtam:
Nulla patet curis illuc uia: nulla dolori.
Nulla neci: colit ista senex loca sancta beatus
Atq3 sub occasum mundi rediturus in orbem
Non timet interea parcæ ne stamina rumpant.
Hoc sene nunc opus est. & te mitissime uatum
Cuius ad ingressum rubri salis unda recessit
In geminas rupes: patuit maris alueus ingens
Pretereunte duce & populo per concaua regna
Neptuni: timuit triton: sonuere cauernæ
Delphines curui & phocæ fugere natantes.
Subq3 imas ægit protheus pecus omne latebras
Si deus hos nostro miserans concederet æuo
Dura inter uapidos paterentur iurgia patres:
Vsq3 adeo inuisa est probitas odiosaq3 uirtus
Tempore namq3 isto uicio datur esse pudicum:
Est scelus esse pium: sæcli hæc est gloria nostri.
Parce igitur pro gente tua tabescere uates:
Pone preces: ambire deos & sidera noli.
Quod coelum superiq3 ferunt mutabile non est.
Dixerat Vranie cum tespias altera uocem
Extulit et tales est orsa polymnia cantus
Hic iuuat antiquã cladem ueterumq3 dierum
Fata recensere & primæuæ gentis ab ortu

Illuuiem repetens missos trans littora fluctus
Ignotosq; prius nymbos & nubila dicam
Scilicet ut memores iusto sub iudice uestros
Ire dies certasq; sequi post crimina poenas
Cautius ambiguæ cursus & euntia uitæ
Tempora curentur nec inerti pressa ueterno
Mēs habeat sed prōpta graues supereuolet artus.
Venturāq; timēs cladem uicinaq; fata
Mobilium turpi rerum ne se inquinet usu
Sed solum uideat patrem & reuerenter adoret:
Qui sedet & stabilis solo mouet omnia nutu.
Cum pater oceano sceleratam perdere gentem
Vellet:ad imbriferos errantia sidera pisces
Duxit & officiis aptauit tristibus astra.
Sed tamen ante rudes turbas & barbara regna
Quam subitis deleret aquis premisit in orbem
Fatidicum uatem qui crimina lunga piari
Posse libidinibus si noxia parceret ætas
Instantesq; iras caneret clademq; futurā
Interea diuū monitu contexere uastū
Instat montis opus coepit:quo clauderet omne
Quadrupedū uolucrūq; genus stirpēq; nepotū:
Formabatq; ratē magnis super æquor ituraȝ
Motibus & grandi pressuraȝ nerea mole.
Clarus adhuc radiis phoebi lucentibus æther

Splendebat quum ligna faber cæsamq; pararet
Materiem: nondum tellus cognouerat imbres:
Sed crescentis adhuc post prima exordia mundi
Terra patens proprioq; madens humore ferebat
Omnia: prouentuq; suos meliore colonos
Iuggera pascebant: grauioraq; semina culmos
Pomaq; maiori curuabant pondere ramos
Tunc etiam uirides animalia tuta per agros
In lungos uentura annos æuumq; senile
Gramina tondebant: nondum uiolata pruinis
Nec gelidas experta niues: sed mitia uiris
Tempora & assiduum placidissima frigora rorez.
Nondum Lampeties ithacis armenta colonis
Obfuerãt. nec fixa ueru uersauerat exta.
Gerione nondum fuerant magalia: necdum
Raptor auentinos macularat sanguine colles:
Impia nec cæsis uiuebant sæcula bobus.
Tunc igitur populi indociles ignara deum gens
Mirantes ratis imensam consurgere molem
Consilium spreuere uiri nec dicta putarũt
Digna fide: & sanctum senis irrisere furorẽ.
Ecce niger piceis uelatur nubibus aer
Et phoebi lux alma diem diffundit opacam:
Iam coelum insolitis reboat mugitibus. ingens
Nimbus adest: fugere feræ fugere uolucres

Flumina certatim tumidis nereides undis
Et freta tollebant: nigro pallentia coelo
Nubila conglomerans pēnis rorantibus auster
Aethiopes libyamq; super stridente uolatu
Ibat: & excussis ardebant ignibus auræ.
Eoliæ tremit omne solum: furit eolus: antra
Fracta sonant factoq; uolant procul agmine uenti
Contremuere urbes tristes per rura coloni
Cogere ab imbre greges: stabulis armeta tueri
Du3 properant crescētis aquæ lata æquora cursus
Impediunt. frustra pecudes ballatibus agnos
Sollicitant: frustraq; uocant sua parua capellæ
Pignora: conuellunt frondosa cacumina Cauri:
Diripiuntq; casas: uolitantq; per aera culmi.
Attonitæ matres strictis ad pectora natis
Ardua tecta petunt: iuuenum robustior ætas
Annosas scādunt quercus: fugiuntq; repentes
Quod nulli fugisse datur: confusa per urbes
Infantum iuuenumq; sonant lamenta: senumq;:
Itur in excelsas turres & summa domorum
Culmina: neptunus spumans ultricibus undis
Insequitur miseros arctant præsentia fata.
Imbre madent tunicæ: porrectis crinibus unda
Liquitur: oceanum dicas ex æthere labi:
Et lachrymæ miscentur: aquis ad nubila frustra

Tolluntur cum uoce manus:sua numina quisq;
Clamat:in erectas boreæ uiolentia frontes
Nimboso spuit ore tonans & uerba precantum
Suffocat ne forte dei referantur ad auras.
Iamq; superfusum campos absconderat æquor:
Nulla fugæ superest:superest spes nulla salutis.
Hæc uada non gressu non sunt tentāda natatu:
Et iam montanis ueniunt qui e fontibus amnes
Et quæ per campos latis uada concaua ripis
Magna mole fluunt gremio complexa capaci
Vix tanto satis est oneri neptunia doris.
Iam solæ extabant excelsa cacumina quondam
Nunc humiles mersæq; altis in fluctibus alpes
Vtribus innixi tabulisq; ad pectora tractis
Complexiq; trabes haustum sæpe ore uomebant
Oceanum tandem uicti oppugnantibus undis
Ora sub imensos mergebantpallida fluctus.
Vallibus eximis profugos qui summa tenebant
Culmina montanosq; apices:cum nerea semper
Alta magis petere:& plenis de nubibus imbres
Certatim ruere. & iam mortem instare uiderent
Poenituit tandem:serasq; dedere gementes
Ne quicq̄ lachrymas:& fallere numina uotis
Consueti quum uota darent ridebat olympus.
Flumina non norant ripas nec littora fluctus

Aeriæ uolucres humorem a dentibus alis
Præcipiti casu lapsæ cum brachia multum
Iactassent pelago: fatum tandem ore trahebant;
Fugerat in latices rhodope: magnusq; latebat
Apoenimus aquis: nigro sub gurgite summum
Presserat ossa caput: non apparebat olympi
Altus apex ipsis auibus non peruius ante
Tunc tamen & curuis ratibus: si forsitan illa
Aetas usa fuit ratibus pecoriq; marino
Peruius: æquoreo quæ nunq̃ tingitur imbre
Vicinis timuit mergi sub fluctibus ursa.
Apta prius bello atq; armis procera gigantum
Corpora cum paruis turba cum paupere reges
Purpurei nabant sine maiestate supinis
Pectoribus merso sub gurgite foemina uultu
Diffusisq; freto uittis & crinibus ibat.
Inuoluit sors una omnes, discrimine nullo
Griphes equi dammæ atq; canes cerui atq; leones
Agna lupus simul errabant: certamina lites
Mors dirimit: certamq; dies parit ultima pacem
Iamq; homines iãq; unda feras populata fluebat
Libera non scopuli toto non insula ponto
Nec cyprũ uenus alma uidet nec delphica phoeb⁹
Templa: nec alcides thebas: nec cynthia delon.
Nec iuno sua rura samon: nec gnosia regna

Iupiter: extincta fugit uulcanus ab ætna:
Quamuis claudus erat triuiæ uicina petiuit
Atria præpetibus pennis celeriq; uolatu
Nec cupressiferam Cillenen aspicit hermes:
Nec tyberim mauors audax: tegit omnia pontus
Protheus & doris glaucus matuta palemmon
Cuncta tenent: pindi phocæ uidere cacumen.
Occiderat tellus: ignis neptunus & aer
Mundus erat cererem tethys amplexa premebat
Vndiq; neptunum quartæ reuerentia sortis
Nō metuit uiolare domum Thalamosq; sororis
Herbiferæ: tentare etiam iuuonia regna
Non metueus auras spacio breuiore coegit.
At ratis omne uehens animal terrestre per altum
Ibat: & obiecta dirimebat corpora prora.
Atq; uidens utrunq; polum sublimior ipsis
Nubibus æthereum per iter qua casus agebat
Nunc zephiros contra errabat: nūc solis ad ortus
Nunc austros nunc usta petēs aquilonibus arua
Donec in armeniæ rupis delata cacumen
Iam tetro labente mari uestigia fixit.
Nam pater excelsa mundum speculatus ab arce
Vt genus humanum saluo uix semine uidit
Interiisse fretum iussit cessare: nec unq̄
Amplius Aegeon dixit montana reuiset

Culmina: nec scyllæ glaucus iungetur in altis
Mōtibus extremæ lustrabunt cætera flammæ
Cum uetus ingenti tellus arsura camino
Absorbebit aquam pelagi sitientis: & ipsos
Aeterios mōtes campoꝝ æquabit harenis.
Tunc altos mortale genus uoluetur in ignes
Immēsumqꝫ dabit uolitās uaga flamma fragorem
Et fornace gemens mondus fumabit eadem.
Nec tñ hæc phætontis erunt incēdia phoebo
Quæ nolente crement orbem: tunc oīa uires
Astra suas iurata dabūt: & nostra facessent
Imperia atqꝫ alias alio ꝑ crimine poenas
Gens humana luet: cinerem soluent̄ in atrum
Quæ mare quæ tellus: quæ corpora possidet aer.
Nec tunc ulla uirum flammas industria uincet
Hæc dicēte deo: nubes fugere: notusqꝫ
Occidit: & pulsus claris aquilonibus auster.
Iam taurus iuga tollebat deformia limo
Lentus & ex altis stillabat frondibus humor
Semisepulta inter cumulos humentis harenæ
Corpora siccabant auræ: passimqꝫ abeunte
Rupibus in summis hærebant æquore Conchae
Iam claro rutilans ardebat lumine phoebus.
Monstrabatqꝫ procul discussis nubibus idem
Turribus ex altis primum titana uidentem.

Ryphæas arces liciæ cilicumq; superbis
Aggeribus frontes: Athon & rhodopeia saxa
Et casias moles magniq; cacumen olympi
Atq; pyrheneos apices atlantaq; magnum.
Ex alta senior specula caput extulit album
Telluremq; uidens salue sanctissima dixit
Terra hominũ pecudũq; parẽs foecũdaq; nutrix
Quæ frugũ genus oẽ paris quæ uulnera tergo
Infinita pio pateris quo pignora pascas:
Tu rapidos ignes elemẽtaq; cætera fixo
Limite tu coelos sicut grauis anchora puppes
Inconcussa tenes: pedibus tua mitia nostris
Pectora substernis gaudens: & moesta capaci
Membra sinu defuncta foues: siccare tuamq;
Accipe ꝓgeniem pelagi tot casibus actam
Lõgaq; ꝑpessam angustis incõmoda tectis.
Hæc ait. & pressas ualles speculatus aquosos
Vidit adhuc campos nebulasq; errare cadentes
Arua per & lento circum iuga serpere gressu
Et prono petere ima gradu zephyrisq; fugari
Lenibus: & sensim notis sua flumina ripis
Restitui: & pressos sua littora quærere fluctus.
Tum pater ingentes rupto sibi limite portas
Oceanus fecit: per quas ire atq; reuerti
Posset: & imperio lunæ labi atq; relabi

Motibus alternis mediasq; reuisere terras
Tunc gelidi sinus euxini tunc alta propontis
Ioniumq; satum;longis quod fluctibus altũ
Currit ad atlantem:solidis tum caspia ripis
Colligere occultas coeperunt æquora uenas
Fluminaq; & missos sythicis de uallibus amnes.
Tunc arabes inter campos Niliq; lacunas
Se late mare diffudit:tunc persica doris
Est ingressa solum merces latura per indos.
Tum quoq; meotis latam diffusa paludem
Fecit & immenso glacies induruit orbe:
Despiciẽs iterum sublimibus alta fenestris
Protulit ora senex & circum lumina uertens
A ciliis pendẽte manu dep̄hendit Araxem
Finibus includit propriis:tygrimq; uolantẽ:
Sic ratus Euphratem sic est ratus ire Niphatem
Sic rhenum uenetumq; padũ rodanũq; Arariq;
Sic thermodontem dubiis e fontibus ortum.
Et latos hypanis latices bisaporis & istrum.
Sic uada Iordanis sic Nili flumina septem
Et sua qui nigris dat nomina gentibus Indum
Immixtũq; fretis solumq; Boristenis amnem:
Tunc etiam nitido coelos incedere uultu
Et phoebi occasum croceo splendore rubentem
Humentisq; noti flatus cessasse nocentes

Contemplatus: habent dixit bella aſpera finem
Et tandem maris & coeli cecidere furores.
Mox reſerata uidens bipatentibus hoſtia ualuis
Namqꝫ deus limen quod clauſerat ante: recluſit
Omine frondiferae laetus redituqꝫ columbae
Seruata cum plaebe ſenex exiuit & agris
Reſtituit pecus: & nemori genus omne ferarum
Et leuibus pēnis uolucres abiere per auras.
Finierat tali reſponſa polymnia cantu
Altera cum docti natu ſoror annuit oris
Et placidam Clio ſurgens extollere uocem
Cæpit: & exemplum priſci memorabile dixit
His adiunge ſenis: qui marmore primus acuto
More ſacerdotum phrygiæ pudibunda Cybellis
Membra ſecans magno dedit orgia grata tonanti
Ipſe pater ſanctæ fidei pater ipſe timoris.
Hunc habeant tua ſæcla ducem: ſic flectere coelū
Sic mutare deos poterunt ſic fata mouere:
Tu dea dic inquam: tuus hic labor: ipſa capaci
Mente tenes: uitæqꝫ memor monumenta prioris
Cernis: & annales æterno pectore ſeruas
Cunctaqꝫ præteriti memoranda negocia ſæcli
Tunc dea uirgineos oculos frontemqꝫ uenuſtam
Mouit: & in coelum uerſis ita uultibus orſa eſt
Da pater ingeniis lumen da cordibus aures

Et chaos humanis coecum de mentibus aufer
Oblitosq; nouas sordes laudata priorum
Facta sequi patrumq; uias concede nepotes.
Mox ad me cõuersa suoq; innixa sedili
Talibus historiam coepit percurrere dictis.
Clara iacet tellus ultra Babylona superbam
Quam ueteres ideo uestri dixere medamnem
Quod geminos inter late diffunditur amnes:
Scilicet eufratem Tigrimq; e fontibus iisdem
Progenitos & mox disiunctis flumina ripis
In duo diuisos quorum secat illud æoas
Occiduas aliud partes: longoq; meatu
Per nigros arabum populos uersata rubentes
Ingrediuntur aquas: & se cum doride miscent.
Terra igitur fluuiis prius intercepta duobus
Frugum terra ferax argenti diues & auri:
Quæ nimio neq; sole calens neq; frigoris æstu
Pressa graui tepet æterno placidissima uere:
Indiga lympharum tamen est: paucisq; rigatur
Fontibus: assiduo pascuntur gramina rore.
Hæc hominum sublime genus clarosq; uirorũ
Fert animos diuum sacris aptissima rebus
Pectora coelestesq; uias & sidera doctos
Quos dixere magos: etiam per persidis agros
Foenicumq; domos habitant: & agenoris arua:

Hos antiqua tyrus nouit:piscosaq; sidon.
Terra tñ gemino primum quæ claudit amne
Hos tulit:& primos horum sibi uendicat ortus:
Hac igitur de gente satus gratissima coelo
Progenies magniq; sagax habramus olympi
Cognitor errores uarios damnauit & aras
Indigenæ gentis:ueras namq; ipse per artes
Illapsuq; dei monitus diuersa negauit
Numina sed solum summa confessus in arce
Esse patrem rerum artificem mundiq; magistrum
Abstulit & fati leges & inania iura
Fortunæ:casusq; leuis damnabile nomen.
Aeternosq; docens animos post funera dixit
In requiem & uitæ patriam melioris ituros
Qui ueriti numen maiestatemq; tonantis
Clausissent sine labe dies & sancta sequuti
Quæ generi dedit ipse suo mandata fuissent.
Propterea falsis assuetæ legibus urbes
Vt noua traddentem populo mandata deosq;
Tollentes nouere uirum:communia sanctum
In ciuem uertere odia:infensæq; fuerunt
Qualis socraticæ quondam gens attica uoci.
Id metuens natale solum patriamq; reliquit:
Regnaq; sidonio petiit contermina ponto.
Rex erat assyriis Ninus:atq; Semiramis uxor.

Extincti post fata uiri uictricibus armis
Protulit imperii fines per Bactra per Indos
Inachus argiuam paruo post tempore gentem
Rexit: & inachia cum iupiter iside captus
Tunc atlas humero coelum tulit; igne ꝓmetheus
Humanũ madido formans in puluere corpus
Contigit: & uenas uitalibus imbuit auris.
Nōdum Roma suũ Tyberim nec magna futuræ
Troia parens Romæ Xanti cognouerat undas.
At cum dura fames agros & moesta teneret
Regna palestinæ mutata sede petiuit
Niligenas foelixq; solum quod pinguibus undis
Horrea centeno latissima foenore complet.
Tunc rudis ægyptus campos & dura colebat
Iugera: nec causas rerum speculata latentes
Nouerat: æterno currentia sidera motu
Lanigeros curare greges caua cymbia dulci
Lacte coronare & mites nutrire iuuencos:
Tunc cõmunis erat labor: hoc ægyptia pubes
Exercebat opus glebasq; domabat aratro.
Traxit ab his curis animos habramus: & altam
Suspiciens arcem mũdi: Cognoscite dixit
Aetherios ignes & non mortalia magni
Templa patris: sanctiq; operis sanctissima signa:
Artificemq; deum qui sidera calcat & ipsam

Grandibus infusam membris cognoscite mentez:
Neu sinite æternos animos assuescere terræ
Lætariq; luto & rebus gaudere caducis.
Terra perit pereunt undæ mutabilis aer
Intereunt ignes semper durabile coelum
Permanet: & nostris animis habitacula seruat.
Ob scelera & culpas hominum ritusq; nefandos
Impia diffuso perierunt sæcula ponto
Ob scelera & culpas hominum ritusq; nefandos
In cineres ibit tellus tenuemq; fauillam.
In superos estote pii satis ampla feretis
Sacra deo templisq; suos reddetis honores.
Quom sine sorde preces & labe carentia uota
Offeret intactum maculis & crimine pectus.
Iusticiam moresq; pios offetre: litari
His sibi uult pater: infractus licet irruat orbis
Virtutes animiq; manent: benefacta supersunt
Semper: & arbitrio deus omnia iudicat æquo.
Viuite uirtutum memores: uirtutibus æther
Scanditur: & summos quos cernitis itur ad orbes
Hæc populis præcepta ferens habramus olympi
Explicuit cursus omnis: bissenaq; signa
Quæ uariant nitidum stellati limitis orbem:
Innixasq; fretis terris pontumq; teneri
Aere sublimes ferri circum aera flammas.

Aſtra ignes circa ſuper ardua culmina mundi
Aeternum regnare patrem ſceptrumq; tenere.
His ſuper addebat prolem poſt lunga futuram
Tempora quæ renouet meliori ſæcula lege
Rura petens iterũ proli promiſſa futuræ
In primos quos ante fame regnãte penates
Fugerat argenti locuples remeauit & auri
Et cum rege loci percuſſo foedere greſſum
Cum conſorte thori ſeruorumq; agmine magno
Fixit: & aſſyrios impleuit ouibus agros.
Tum primũ coeleſte genus ſub imagine uiſum
Creditur humana: quom forte ſub ilicis umbra
Frigora captaret uenientia numina uidit:
Vnum quod dulcem nati prædiceret ortum
Et duo quæ flãmis ruerent coeleſtibus urbes
Infames uitiis urbes & ſulfure dignas.
Et quoniam mater uentura ſenilibus annis
Pignora ſubriſit materni nomina riſus
Induit auſpiciis oriens foelicibus infans
Spes generis coeli ꝑles habitura fauorem
Et lungas uiſura dies: magnamq; datura
Progeniem: uiſura deum uiſura tonantis
Semina de ſeris exire nepotibus olim.
Pulcher & eximiæ diuino frondis honore
Preditus undenos iam bis puer ægerat annos

Quom deus habramo dedit hæc mandata fideli.
I celer: ut nostræ dulcem tua pignora risum
Sacra feras aræ summi pete culmina montis.
Conpositisq; super truncis altaria flammas
Subiice: & arepto nati pete guttura cultro:
Accensosq; super ramos effunde cruorem.
Impiger ostensum chara cum prole cacumen
Struxit ubi celsam templi rex tertius arcem
Solus adit famulis umbrosa in ualle relictis
Sæpe patri dixit iuuenis tibi culter & ignis
Victima nulla tamen: suspiria lunga paternum
Pectus agens nostris inquit lectissima flammis
Victima mox aderit; lachrymæq; p ora cadebāt.
Et iam multiplici stabat rogus arbore grandis:
Subiectisq; nouæ rutilabant ignibus aræ
Quom pater ætherii referans mandata parentis
Talia uix pressis nato singultibus inquit.
Chare puer dulcis uitæ mihi dulcior annis
Quem mea clausurum sperabam lumina cuius
Auxilio leuiter senii graue pondus inertis
Laturus fueram mea spes mea nate uoluptas
Ob decus egregium formæ teneramq; iuuentā
Ingeniumq; pium sacrisq; acomoda rebus
Corda uidebaris lungo dignissimus æuo:
At secus est coelo uisum summoq; tonanti:

Sicut mira tibi fuit & coelestis origo
Sic memoranda tuum renouat miracula funus:
Sanctaq; foelici mors non discordat ab ortu
Non morbo senioue cadis non occidis hoste
Hostia coelitibus fies: manibusq; paternis
Mite feres mortis genus hoc: inuita tremensq;
Tristibus officiis accedit dextra: pauetq;
Pectus: & immotis frigent præcordia fibris
Sed superum mandata sequi: & parere necesse est
Nec te dura breuis moueat penitentia fati:
Quando tibi melior dabitur uita æthere in alto.
Hac pater illachrymans charaq; in imagine nati
Lumina defixus minuebat uoce dolorem.
Filius hæc contra, pater hæc suspiria pone:
Pone pater fletum: si quicq̃ fata doloris:
Funera si quid habent poenæ fugit ocyus euro.
Ergo dei sortem potuisti credere nato
Difficilem: teneris ne fui sic doctus ab annis
Hos puero mores pater hæc præcepta dedisti
Intrepidus fati genus hoc reuerenter honestum
Suscipio: nec me flammæ nec uulnera terrent
Immo ego me frustra genitum: & uitalibus auris
Contra iura frui credam si iussa pigeret
Ista pati mea membra deus melioribus auris
Imbuet: interea donec noua uenerit ætas

Pace fruar placida patrum cum mitibus umbris
Te expectans: tua nãq; iterum pater ora uidebo.
His pater in fletum dictis prorupit: & ibant
Ora per & barbam lachrymæ: cecidere trementi
Arma manu: cum sic iterum puer ora resoluit.
Quid patris & nati tantum te nomina terrent?
Quid te falsa ligat stultæ pietatis imago?
Est pietas suprema deo parere: nec ullum
Gratius est sacrum nec uictima sanctior ulla.
An ne doles tua quod superis sit & æthere digna
Progẽies? qd adhuc trepidas habraame qd hæres?
Quid tam foelici fraudas tua pignora forte?
Redde deo precor hanc animam terrena perosa3:
Eripe me tenebris: aditumq; ad sidera pande.
Prospicit ex alto deus hæc spectacula coelo
Hasq; moras dudum & dextram miratur inertem
Sic ait: & moli denudans guttura ueste
Post patrem rutilos puer accedebat ad ignes.
Iam pater ardentes plorans ascenderat aras:
Nudatoq; pium nati caput ense petebat
Quom deus amborum motus pietate ministro
I dixit celer. & ueniens clamabat ab auris
Pone pater cultros: mitem ne interfice natum
Sat tua nota fides: pietas tua cognita coelo
Iam satis est. cessa. gratam nobisq; tibiq;

Progeniem ſeruat: & matri ſua pignora redde
Obiecitq; caprum gladio qui cornibus altis
V epribus hærebat: tenuiq; euanuit aura

c Ernis ut indomitis hominũ ceruicib' iſtet
Ira deũ: duraſq; terãt quo turbine frontes:
Aſpicis ut ſubiecta fouens & ſancta gubernans
Corda pius pater æquali regat omnia lance:
Nos igitur quos tot ſurgunt immania contra
Signa tot hoſtiles uultus: truculentaq; toruis
Ora oculis qui tot deuaſtatricia monſtra
Perq; agros paſſimq; ipſas errare per urbes
Cernimus & noſtris inſtare pericula rebus:
Si grauibus moniti exemplis oracula diuum
Et reſponſa deum ſequimur: nec flumine ſacro
Poenituit prima fuſos ab origine crines
Clara ſoporatas illuſtrent lumina mentes:
Luſtremuſq; animas: humiles in ſancta feramus
Tẽpla preces: exempla patrũ meliora ſequuti:
Purior interea depulſis nubibus aer
Induet antiquos uultu ridente colores.
Grana ferant ſulci dulceſq; racemifer uuas
Palmes: & alma ceres mitiſq; fauebit hiacchus
Atq; ſalutiferis immiſſæ flatibus auræ
Innocuos coeli tractus ſynceraq; reddent

Atria fatifero passim moriente ueneno:
Bellaq; composita cessabunt horrida pace.

DEO GRATIAS.

FRANCISCI Cereti Parmensis Iuris Pōtificii scholaris ad præstantissimū adolescentē Iacobum Mariam de Lino ciuē Bononiensem: ac Dominū colendissimum carmen.

I Ine decus fidei dentes cui Serra beatos
Alligat: & ueteris pign⁹ amoris habet:
Non secus æoo præruptus in aere Magnes
Attrahit in uires ferrea uincla suas
Ac tua sancta fides nullo uiolabilis æuo
Attrahit in cultus pectora nostra suos:
Quam nec liuor edax: nec longi temporis ætas
Abluet a nostro pectore: crede mihi:
Propterea cum sis uita mihi charior omni
Accipe diuini carmina uatis opus:
Quæ tibi pro meritis resides inpressimus: atq;
Diximus hæc domino sint monumenta meo.
Disce legens nostræ mala tempestatis: & orbi
Immissas tetro de phlegetonte canes:
Loetiferæ mōstris septē comitantibus omni

Quæ mores abigunt prorsns ab orbe pios:
Quæ pariunt luxum: fastus: irã: atq; ueternum:
Inuidiam: curas: crimen auariciæ
Horrida quæ pestes: & funera sæua: famemq;
In latias ducunt dira uenena domos:
Cum nec sanctus honor: pietas: nec conscia recti
Mens: probitas: uirtus: nec sit in orbe fides.
Sed dolus ingrati generis: discordia: liuor.
Crimen auaritiæ: luxuriæq; scelus.
Ergo pio Vati meritos præstabis honores
Cui latiæ debet fama secunda lyræ.
Interea nostri longum seruabis amorem
Dissimulans fidei pignora sancta tuæ.
Hæc & plura tibi plectro meliore canemus
Cum dabitur: resides cogimur esse: Vale.

Calamitatum nostri temporis opus diuinum Venetiis q̃pulchro caractere impressum per Iacobu; de Leucho nostræ iã impressoriæ artis uirum diligẽtissimum. Anno gratiæ. M.CCCC.XCIX. Die xo.x. Septembris.

Registrum.
aa bb cc dd ee ff omnes sunt quaterni.
sed gg hh sunt triterni.

BIBLIOTECA
XV
NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

